

OFU EPE LINI KRISTO'BA DRI

BUGU OLE RI I'A RI I

PASTA THOMAS WADE AKINS A SILE RI I

OFU EPE LINI CHRISTOPA DRI BUKU

OLE RII A RI I

PADERE THOMAS WADE AKINS A

ENO THOMAS TIDRI AKINS TRO RII

Padere Thomas ti Barbara Akins tro edeki ebu ama opi christo dri kinya ubi.

Edeki ebu vu ndutu dri lini padere dri vua amba Eklesia dri nzeka ritro.

Eniki amba Eklesia aseka vu mgbwi mgbwi 67 aa.

Padere Thomas ido ebu missionary dri vu Vietnam ni lile riia kinya 1968.

Ziide ebu Washington DC America aa oko Brazil aa.

Barbara ido ana ebu missionary dri Brazil aa.

Aia asi ni eku kere opi christo ni lidri aidri iga vua aa.

Proverb 3:56; John 17:4; Jeremiah 29:11

TA BUKU DII A RII

1. Lejo Alu joa rii: Adi rutu di ni ingoni ?

Lini lari dri i

2. Lejo Eri joa rii: Drimgbo amani lidri olure tadru ri drii i?

Lini lidri olure tadru ridri i.

3. Lejo Ina joa rii: Rubanga ni adu ?

Lini Rubanga ni dri rii.

4. Lejo Su joa rii: Yesu christo ni adi i ?

Lini Yesu christo ni drii rii.

5. Lejo Tou joa rii: Endri ole rini adi i ?

Lini endri ole ri idri rii.

6. Lejo Asia joa rii: Enzi ni adu ?

Lini Enzi dri ri i.

7. Lejo Tuderu joa rii: Kruce Yesu christo dri i

Lini dra yesu christo dri idri rii.

8. Lejo Aro joa rii : Enziba a engwika anda ni adu ?

Lini enziba aa engwijo anda rii.

9. Lejo Dricalu joa rii: Engwika ozi Rubanga tro

Vua lari esuka Ari kristo drisi ni adu ?

Lini Engwika ozi Rubanga tro vua lari Ari kristo dri ia rii.

10. Lejo Mudri joa rii: Lebe Enzi dri adu ?

Lini lebe Enzidri i.

11. Lejo Mudri Limbi Alu joarri: Ai vua Tutu ni adu ?

Lini Ai vu Tutu dri i.

12. Lejo Mudri Limbi Erijoa rii:

Engwika Erijoa Yesu kristo dri i

Lini Engwika Eri joa Yesu kristo dri i.

**LINI ALU JOA RII
ADI RUTI DI NI INGONI
LINI LARIDRI ATI JOA RII.**

YOANA 3:1-16

Buku dia idoka i

Ofu yoana a sile riiga madi ungwele Nikodomo ni Farizeigo nainga ewo Yudeiba dri anzuru eri zi rii ungwea Saduci zi rii ungwea Farazei. Farazeiba dii ai ba lati Farazie dri nika cara aidri tro ca rii. Farazei a ewhini madi loso vua rurua aia laki ni lofo rii. Ani dini madi alu lukiko joa rule ru vua okpwo tro ri i.

Oluka Farizeigo ni ewhiani ani madi lejo dini dri nidi cuwidru rii. Nikodemus ka ana limi ni ewo mudri dri (10/100) hwe tesa Rubanga ni. Ola cara Mose dri i vua ka ta ani mba asi cidru si. Ki Nikodemus ni asi lasa retu ritro ewo ana Endri drisi oniku anika lari esu ingoni ya e. Disi odu zisi emu Yesu dri iniaga ausini madi zi kondre dru aniku. Oni Yesu kristo ni adi i ya ni ote vua eri nyuma Yesu a idele rii ra .Ojo Yesu ni madizi nyuma idedi nya ideka diani wa ni iyo kuri Rubanga ni anetro le i. Ki Yesu dri mori tandrejo lidri madi zi dri i'a wa rii aa . Yesu oni ote Nikodemo kolu madi lejo dini dri nidi ote rii sa ole lidri olure tadru rii ra .

Yesu ohwe ra (3) kolea otiru di.

I. RA ALUJOA RII – Jo ile yaka bua ra, kolea nyitiru di.

Ille yaka Bua raya, nya dra avuga i?

Yesu ojo madizi aludi sa opi budri ndredi ra ani iyo jo otiru di ku
i. Adusi? (verse 03)

Amala ba cidru tia oti rusi vua vico ba tijo Ago ti Izi tro ridri si.
Oti rusi ri i'a oti anyi ovi enzi dritro. Madizi ini anyi enzi ideka si
kuru, enzo nzeka vua avi si kuru ladii oviba dri i. Dii ovi ba ni enzi
idejo wa ri i. Amesu ovi enzi dri dii ama Abi Adamu dri si. Nyi ebi
ta mba baru wa ana olure ga rii, nyi izoa wa nyilea ndro, ki odu
zisi jo ozo Ebi amba rii ka nyidi kpwo. Adusi nyi Ebi ibwe kpwe
ani nyaraga.

Ondo ba ani ovi badri isa enzi dri riani enzi ideka ni ini bani iniku.
Disidru kolea nyeshu lidri udi rii ra nyini hwijo bua wa i. Lidri udi
engadi Rubanga dri si rii, Lidri udi Rubanga kohwea nyini ni rii,
Disidru jo ile hwika Opi Rubanga dri i'a ra kolea dubasi nyi ti ru
di. Oti erijoa dii Oti enga di oru (Rubanga dri) si ri (Verse 05) Yesu
oj, mamu anyi ni kare idere (Yoana 14:2)

Bu ni kare loku rii, Bu ni kare ingoni rii?

A. Bu ni kare Ole Vua Pelere ri i

Buku Oleri onze Bu a driba ni, ani kare Pelere, leti ani osu Dabu si
rii vua abi ani osi oni sudisu ungwele Jaspa ri si, Joti ani anzuru
mgbwi mgbwi kosusu pelere rii.

B. Bu ni kare ce pelere rii

Nyiradri! Icandi, Laza, rulou Vua asi laza dra tro laka iyo rii.

C. Bu ni kare Laka nyi ba ni ote rii

Keya kolu Lau, ba keya karuni ote Bua i'ya. Anyeya anyolu Bua lali
ku. Nyeya nyi ya Abrahamu dri anyi ta izu anetro lungwe ani dri
olujo ata vu Yudei ba dri idri i awusi tutu ocoru vu ndutu dri Ari dipi
si.

Nyemu nyi ta izu Muse tro. Nyira driso! Nyeya nyi Muse nizi Ovi yajo
be Sinai nidri kare ana cara aire Rubanga drisi rii.

Nyeya nyi ta izu Opi Solomone tro, Opi Davide tro vua amba buku ole ri i'a profetaa tro kare aluga. Anyi resu amba Buku Ole ria profetaa Jeremia, Isaia vua Amos titro, nyeya nyi uku amba Rubanga dri Ruth ti Ester vua Mary, Yesu a endre titro ri esu ra.

Esujo nya Ata, Endre, Izi, Ago kusa barangwa ri odra ra, ki jo oti ki ru di ri nyeya nyi ai ndre di vua nyi ai ni ote. Keya kolu odu retu rii anyi ni remujo familia tro vua ozi tro kare aluga. Ta retu ndedia rii rundreka Yesu tro ru si. Buku Ole ri ojo odu zi keya ba cidru kowo Yesu ni andra vua kaki joa aia ti si Yesu Kristo ni aia Opi i.

Yesu ni ingwe Bua rii, nyeya nyolu ani laga ama kpwodru dru amawo ani andraga ani rure.

Lete 4 etede amani ta Karide sawa disi Bu a rii, Yesu Kristo ni Malaika otce ana laga ni mgbwi kaki ani ecu longo si.

OLE OLE OLE

AMA OPI RUBANGA NI RETU RII

ANI JOZI, VUA DRIADRU VUA ANI KEYA KEYA RII

(Lete 4:8)

Ile yaka Bua raa? Nya dra ni vu i, jodini ri kolea nyitiru di.

II. RA ERIJOA RII-Adi Ruti di adusi ?-Ausini ba kesu dru lidri loku rii driadru!

Kole nyitiru di nyini lidri loku ri esujo driadru. lidri ehwi tro vua ta tema ridri i.

Lidri anzo, ebwe vua le tro rii.

Yoana 3:16 kojoa, « Rubanga a ba vudri ri leka ndro si eze ana ngwapi ni alu tende rii ausini ba cidru ani a'ika ri kudra dru ku kesuki dru lidri olure tadru ri i. Ama raa sawa cidru si lidri olure tadru rii kori ama ni kesua adra kpwa, lokudru dii ce.

Gbwa lokuloku onde ta rale dii sa ra. Ani lidri a rika kendre **DRIADRU** ri ani.

Jo Yesu ohwi nya asitiga ra, lidri olure tadru rii mgbwesa lidri olure tadru ri kori esu idra kpwa ku. Lidri olure tadru rii kori kesua Yesu ohwi nya asitiga ra. Jo endri ole ri ohwi nya asitiga ra mgbwesa nyi nya lidri ni hwe kristo ni.

Lidri olure tadru ria ewhini muka bua jo idrara i, ki ole nyolu lidri loso ri tro driadru dini nya olure vudri ri i.

Kristo ohwe nyini ebu ra oza oluka ilili ebu aka ni ra .

Kristo ohwe nyi ni le oza revuka ra.

Kristo ohwe nyini lidri oza dra ra

Kristo ohwe nyini Asi limba oza ori ra

Disidru kristo ohwe nyini lejo ehwi vua ra, lidri driadru rini.

Disi driadru ile lari esuka raya nya lidri niga i ?

Lidri loku rii ani ebwe, anzo, le vua asi okpwo nikaa nyiya bu a ra dra avuga i. Jo ile lidri driadru ra kolea nyitiru di (endri si) vudri dia i.

III. RA INAJOA RI I --- Kolea nyitiru di adusi ? Nyini aci olure tadru ri najo pi.

Yoana 3:18 koja, « madi ngwapi ni aidi rii ali lejo driaru ku, ki madi lejo driaru aidi ku rii lejo driaru aliru baba, adusi ole Rubanga a ngwapi alu tende ria lejo ni a'ika ku ».

Lidri amadri odu disi risi paderea vua ba amgbwu a'iki aci olure tadru rii aa ni ku, ki Yesu le onze ta driaru ra, Yesu onze ta Aci olure tadru rii idri onde ta ana nzele bu dri rii ra.

Yesu ojo mateo 25:46 niga dini, « Disidru ba unzi ri kaki vu Aci olure tadru icandi tro ri i'a ki loso riba kakivu lidri olure tadru ri i'a.

Aci olure tadru rii ingoni?

- A. Aci olure tadru rii ani kare ranzuka dri i Buku oleri onzeta "dra" dri 'di ori ka ta nze ranzuka dri. Dra a ewhini "ranzuka". Buku oleri ojo Dra ni drile a'i ina.
  1. Dra rusi ri i. Odu zisi nya ru kandera, nya Asi onvu ku kombadi, nya endri ka nya ru imwa ni ebera. .Buku ole ri ka ru badri di ungwe "Jo" ka nya endri vua tilindri a ta mba. dra ni kesua nya endri vua tilindri tro ebe nya ru ni ra oviru hwika jo alu ri i'a si ziri iga tro vi
  2. Dra endri dri i. Dra endri drii ani draka kesua driso nyolu olurega lidrisi dia ri i. Nyanzuru Rubanga tro ra, ebwe iyo, Anzo iyo. Nyase ilili nya endri niga i. Rusi nyi loso ki endri si nyi kpwo asi ebwe nyini iyo.
  3. Dra olure tadru rii. Dii ranzuka Rubanga tro ra tadru. Dii ta unzi si ndedia Aci olure tadru ridri i. Kare Rubanga a care laka ku rii. Aci olure tadru rii ani kare icandi dri i .Yesu obi kare dii oviru Aci tro oviru vi kare Aci laka rii ozi alusa ku rii. Ungwe kare dii Meri Aci ridri i.Ojota gweka vua azaka tro Aci dii i'a rii idri.
Ba ziti kojoa ta dii onzeti si ani ta ce rii ku. Kijo ta dia ovi koludini ri, jodini aci olure tadru ri'a unzi onde ni. Aci oluri tadru rii Sitani tii a'i ana ori unzi tro. Aci olure tadru dii oba bani ku. Rubanga ide sitani ni ana ori unzi tro. Rubanga ole nyini kusa madi zi ni muka laka ku. Jo imu aci olure tadru ri i'a nya dra a vuga ri ewhiani iga Kristo ni olule nya aridipi i dru mgbwe. Kristo

icandi ru vudri dia kendre aci olure tadru ri i'a ri ani, lagbwa, laga tro nya enzi ni uhwejo. Enzi a luhweni dra, odra enzi nyidri a tini uhwejo. Jo ihwe nya lidri ni ani ni ka nya enzi ni ebera vua nyi rari ra. Draa Yesu ohwe lejo ehwi ai na nyini rutijo di.

Lazi ni di i :

ADI NYITI DI NI INGONI ?

Yoana 3:16 kojoa ; “Rubanga a ba vudri rileka ndro si eze ana ngwapi ni alu tende rii ausini ba cidru ani a’ika ri kudra druku kesuki dru lidri olure tadru ri i.

Adi ru ti di ni ingoni. Lejo ehwi opkwo ta diiga rii “Ai”. Ai ni drile eri(2) bugu ole riiga i.

A. ‘Ai’ uje dri i. ‘Ai’ ciri dri i. Stani isa ‘Ai’ la’i ovi di i. ‘Ai’ Rubanga ni ra. ‘Ai’ Yesu isa ra. ‘Ai’ Yesu odra enzi si. ‘Ai’ Yesu onzi draga sira.

Stani ai ta dii tete uje si adite. Ariru kuru. Yakobo 2:19 kojoa, “Anya i Rubanga ni aludi ni raya? Loso! Ori unzi riisa a’iki alua ri ani, aia ru kodi ori si di.

B. Geni asi si rii. Jo nyigeni nya asi si, nyeya nyi ruti di. Romaba 10:9 kojoa, “Jo ijo nya ti si Kristo ni opi vua nya i nya asi ga Rubanga i’nzi ani dra ga ra ni ra, nyeya nyi rari ra”.

Geni asi si ri ole razika ra. Kendre nyidri komi aa, ile rika komi dri. Ki nyimba komi di i`laga ditri nyiko nyi joa, “ Miegeni jo ari komi di idri ni koba mari oru”.

Ki dii urata uje si ri i.

Geni asi si rii nyiri komi di idri ra. Nyi nya ru azi komi dini. Nyigenia komi di ka nya anzi ni aro oru.

Ba amgbwu ka tajo tisi driti vua iniasi ra “ Migeni Yesu ni ra” ki nyi nya lidri ni hwe Yesu dri kpwa ani opi vua laridipi nyidri i, kuri nyi lari esu kpwe.

Dii ehwi ani kole nyebe ori ruka ra, ta idele dri si rii, robino vua tumi ruka tro, nya enzi i, kole nyidu lidri loso rii ebu loso ritro vua nyigeni Yesu ni nya lari dipi vua nya opi i.

Ehwani nyi kristo ni du nya lidri niga nya opi, amba i, Rubanga nyidri alu tende rii.

Tati ni ekojo:

Ile rutika di ni raa? Ile nikaa nya enzi eberu ra ni raa?

Jodiniri, Ai si, ilegi tro nyai kristo ni nya lidri ga kala ako driadru. Buku ole ri ojo, “ Tesa madi opi a ru ni ungewedi au ri *KA LARI ESU RA* (*Romaba 10:13*).

Nyi kristo ni ungewe nya lidri ga! Ai si vua nyi ilegi vua nyihwe nya lidri kristo dri driadru kala ako.

Nyi ilegi dini, “ Opi migeni nyi ma opi i. sawa disi ahwe ma lidri ni nyini. Nyemu ma asi ga, nyolu ma opi vua laridipi i, Manzora Opi nya ma ilegi ni erika si vua ma endri a ta ni mbaka si . Meligi ru Yesu kristo dri si Amen!”

LEJOERI JOA RII

LINI LIDRI OLURE TADRU RIA BA TAMBA JO RII

LINI LIDRI OLURE TADRU RIDRI I.

Yoana 17:13

Draa dii lidri olure tadru ri i, ausi kaki nyi ni ote nyi Rubanga vua Yesu kristo ni nya ezele ri i.

Kido dini

Odu disi driluci enhwi nza lejo lidri olure tadru ri idri i. Kojoru ni jo, nyariru rari liri sa nyolu lari aa ya?

Ta opkwo rere rii i, ba cidru lari aa rii ai ni asi opkwo lidri olure tadru ridri a'a.

Jo nyini asi opkwo lidri olure tadru ridri iyo, nyini ebwe, anzo vua cira lidri kristo'ba dri nyini iyo.

Jo nyuraa nyede lari a ra, nyigeni a nyari ru ni pkwe. Adu koba a ni nyini edejo lari a wa ni i?

Enzi zi'tii badia nyede lari a si pi ni aa ya? Jo a'a ri ingo i.

Enzi zi'tii koba nyede lari a kpwe rii aa ya? Jo a'a rii ingo i?

Jo nyigeni enzi ziti koba nyede lari a si wa vua ziti koba nyede lari a si kpwe ri, koniru enzi ziti nya i ra vua ziti nya i kuru.

Ladi injajo, ziani nyigenia nyariru kiza Rubanga drisi ki nyolu lari a vua ebu nyidele ritro ri si Rubanga si ku. Ki madi ni lari esujo ni ebu loso ana idele risi ya?

Adiki lini opkwo rere dia vu ni ubi lazi zika lejo Rubanga dri ria inile ri idri ri si.

I. LIDRI OLURE TADRU RII ADU?

Atijoa rii, oniki lidri olure tadru rii adu ya ni ote. Ba amgbwu kuraa lidri olure tadru rii oluka bo. Enzo, oluka bo ni loso esule olujo bo ridri i.

Yesu enze bani lidri olure tadru rii adu ni yoana 17:3 ni ga Yesu ojo, Dii lidri olure tadru ri i; kolea nyini ote dii Rubanga ni alu tende lidri rii vua Yesu Kristo ni ana ezele rii.

Lejo dii a okpwo rere rii "nikaa". "Nikaa" ni dii lidri emukkkka nya Rubanga tro. Buku idoka dri 4:1 kojoa, "Adam oni Eva ni di ongo oko bara aga oti kaino I".

Lejo ehwi dii a 'oni' etede deka rua (sexual intercourse) Adamu ti dri ana izi Eva tro. Adam oni Eva ni ongo oti barangwa oda ruani kaino i.

Jo ago vua izi emukiru karega ba eri'di engwiki "alu." Disi lidri olure tadru rii remuka ALU Rubanga tro vua anini engwika nyetro ALU. Ki Majugo Paulo le ojo ama "Kristo ni a" vua Kristo isa "ama i'a".

Disi lidri olure tadru rii ani ozi remujo Rubanga tro Yesu kristo ni ama Opi dri si rii. Anidri rozi tema Rubanga tro rii a'a.

Ozi loso esule olujo Rubanga tro lidri olure tadru bu a nya dra avuga rii. Ani lidri olure tadru okodi ku rie.

II. LEJO EHWI "LIDRI OLURE TADRU" RII ADU?

Yoana 3:16 ojo Rubanga ba vudri rileka ndro si, eze ana ngwapi ni alu tende rii (ta aujo rii) ausini ba cidru ani a'ika rii kudra druku kesuki dru lidri olure tadru ri i.

Ta di karula dini... « Lidri ndi Sabiti obu ri i ya ?, ndi kinya obu ya? Kusa ndi nyifu enzi zi ide kpwa ya ?

Enzo, lejo dia ewhini "Lidri olure tadri rii"

Lidri olure tadru rii lidri ehwi ani kolu tadru, Eko ku, Ehwini bobo dru.

Ewo zi si jo Rubanga ohwe nyini lari ra ri bobo dru.

Romaba 8:1 ojo "Ba remuka yesu kristo titro alu ri idri lejo alika iyo"

III. KI EBEREI'BA di le 6:4-5?

Eberei'ba 6:4-5 kojoa, « Kengwi okpwo ba tanika lari dri ote ri ni vua hwe bua ri BIKARA ri ni vua hwe endri ole ri dri esuka ra rini,

05-Adi OBI loso loso lejo Rubanga dri rii ra rii ni vua okpwo lidri emudi andraga ridri

KI JO EDEKI RARI ai ejika enzi rure di ni kengwi Yesu Kristo ni epaka kruce dri di vua drinza hweka anini ba amgbwu a.

Ta bugu ole ria jole « hwe engadi bu a » ri ani naa Kristo i. 2korintoba 9:15 kojoa, « Kristo ni Rubanga a hwe jole tisi kpwe rii » .

Ki kolu dini sa hwe, Kristo ni dii ba a'i ani kpwodru ku ki obi anibi ani adiso ovi dru.

Lidri olure tadru ri kenga ba a hwe di esure ga kristo ni obi bi ku.

Kendre linya “bika ra” ki onya kuru ri ani.

(Mc Arthur, Eberi’ba)

Jeremiah ojo Ana lejo esuru ra, ako anya ra vua ana lejo engwi mani ebwe vua loso ma asidri i (Jeremiah 15:16)

Ba amgbwa eriki lejo dia ewhini ego kendre aini ba ka aia lari ni igwe wa ani k ice rii nyeco ra (opposite)

Lejo di ka bani ani nze, nyi nya lari ni IGWE KPWE amala Jo nyigwe ra ri kole yesu ni kole epa kruce dri di nyini ziiniga lari esujo di i.Ojo dii karide kpwe.

Ewo zi si di kitedea “jo” ni dii “jo” karidekpwe ridri i

Epe rere ria ehwi ka reri dini “jo” lari kigweru wa sa lari zi karesu dini kpwe.

Disi kojoa dini ati joarii nyi nya lari ni igwe kpwe, jo dini kuri kole kristo kodra epa kruce dri di anini nyarijo di wa i.Dii ta kristo a idele ku ri i, vua jodini ri nyisa nya lari kegwe kpwe.

IV. KI JO MADI RARIDI RA RI ODE ENZI A NI LE ?

Lidri ba dri ri iga buku ole ri i’ a ba enzi ideka kuru ri esuka ni okpwo.

Adamu ti Eva tro ideki enzi anvu Eden dri i’ a .

Nue ni ira icara oce ani kehw iboa si angwedi i

Abaramu ohwe ana izi ni Faraone ni pi.

Muze ni a’ngala oko obe oni cara Rubanga dri sire driaru rii kpweri.

Davide ode madi zi ni izi tro vua oba odi Askari amba dru rii oja ga kpwo.

Petro oga Yesu ni vu ina odri Yesu ni epa kruce dri i.

Tomasu iro Yesu onzi draga si ra ni ci josa olu ki Yesu tro kinya ina sa i.

Timateo iro Paulo ni ra odu ana emujo aci atijoa dru rii nga i.

Ki Rubanga ojo tiluza ani dri diba ni igweki aia lari ni ra ni kuru.

Disi, aduta ka rideni jo madi zi ode enzi a ni ri i.

Ati joarii Rubanga ka anini lidu hwe. Madi bugu di si di ni (Pasta) Padere Thomas dri baciri ina. Odu zi si ojo ana bara ni kide ta zi ku. Ki bara ole eri kaa ani ku. Padere kojoa ana bara ni disi kebe ana jo ni vua ana Ei ni komu rudru.

Disi kojoa ana bara ni, ajo nyi de ta dini dii ki iga idekaa ani mgbwe. Draa ahwe cara nyini nyebe ma jo ni vua ma Ei ni rudru.

Ki, adi ka ta dini di ide ana bara ni ni? Madi alu sa idedia dini ani iyo.

Pasta Thomas ide adu? Onzi ana seri ni, ojo, “Ma bara ile ta ma jole ri Erika ku. Disi, loku ma nyile ka ndro si ma nyi ni lidu hwe. Ale nyizo amba nyini laru hweka ba amba nya drile ga rini ni ote. Ma ta di idejo rii ma nyi leka ndro si ale nyini ba ti Erika ote.

Eberei’ba 12:5 kojoa, “Ma bara, odu lejo opi a nyi idu jo rii epe ku vua nya asi kenje ana nyi ujaka si ku, (nukuta 06) amala opi ka lidu hwe ba ana a’i le ana boronzi i dru rini.

Ta dia ehwini dini. Jo ide enzi cidru a ni vua nyaci enzi ideka tro andraga Rubanga ka nyini lamgbwa hwe vua lidu tro Jo atiti nyari ru ra i. Jo nyi loku loku bara Rubanga dri I KA nyi idu paka nyi enzi ru vua nyengwi driaru kpwa.

Nosi nyi zia, “ki jo madia ojo atiti ani ariru ra, ki ode enzi a oko oru ana enzi ni kuru vua engwi opi dri sa kuru le?

Eberei’ba 12:7 ojo, “Nyi mi lidri okpwo nyi ni lamgbwa dru: Rubanga ka nyiba ana bara i. Barangwa ingo i ata a lini hwere ani ni kuru ni di i?

Nukuta 08-“**Jo OMGBWA NYI PERE SI KURU (VUA BACIRI ZITILE OMGBWA A’I RA) LEDII NYI BARA ANDA DRI I KU VUA NYI BARA NDOHWI RII KU**

Ladii karungwe, Rubanga kojoa, nyi de enzi a ki iru enzi dii ku ongo nyesu lamgbwa sa kuru ri ladii nyi nyi inywari nyanga si. Ata josa nyijo adu, ki alusa ce rii nyari ru kuru.

Jo loku dru nyari ru ra, ongo ide enzi a ra nyiko nyi ewo zi iga lamgbwa esu, nyiko nyengwi Rubanga dri. Jo dini ku enzo ako nyari ru kuru atijoa ri i.

TA TI IHWI JO:

Buku Ebrei ba dri iga Buku Oleri ojo ta rai di ku rii ai Isu:

- 1- Rubanga ka ti enzo jo kpwe 6:18
- 2- Ari Indri kusa Bilo dri ka enzi du kpwe. 10:4
- 3- A'i ako Rubanga a asi kebwe kpwe. 11:6
- 4- Nya A'i kegwe kpwe 6:4-5

Buku Ole ri kinia Lari kehwi saa nasi kesua kristo ehwi nya lidri a ra. Mgbwe saa nasi itiru di ongo nyeshu lidri olure tadru rii ra.....kusa nyi enzi zi ide pkwa. Kolu tadru. Jo nyigwe nya lari ni ra ri ehwi ani olu tadru ku. Ani “ Lidri olure tadru “ rii ku.

Bugu oleri ini amani zii niga di nyi nyari nya nga si kpwe.

Efeso'ba 2:8 kojoa, “ dii kiza Rubanga dri si nyi lari esu i vua nya A'i.....Ta dii nyi dea nya nga si kpwe ki ani HWE Rubanga dri i Nukuta 09.....” EBU IDEKA SI KU, ausi ni madi zi ka agadi kpwe

LEJO CE RII ERI:

1. Lari ka resu ebu loso ri ideka si kpwe. Wari i Rubanga kokea nyini ni. Rubanga a kiza si. Dia ewhini nyeshu hwe lidri olure tadru ri dri ni ebu ideka si ku vua nyi ni dubasi kole nyeshu ra si ku. Ki nyeshu kiza Lari dri si (Rubanga a kiza si).

2. Nyi “ Mori ba » nya nga si Lari esu jo ebu loso ri ideka si kpwe. Nyesu Lari nyangasi ebu loso ri ideka si ku vua nyi ni mori iyo lari esu jo ebu loso ri ideka si i. Nyesu lari KIZA (Rubanga dri) si.

Yesu ojo, “ Ma Bilo ti oniki ma olobo ni ote vua masa ani ai ote, kaki ma vuni ko vua ma aini lidri olure tadru ri hwe, ongo UDRA KI ALU SA KU vua madizi ka ai nzu ma dri ga si kpwe.

Ma Ata ni ai hwedi mani rii onde ta cidru ra; vua madizi alu di sa nzudia ma Ata a dri a si wa ani iyo: (Yoana 10: 27-29).

Majugo Paulo ojo; “ Ani madi ebu loso ri Ido di a idele nyiru ri kaci etro andraga ndi odu ana Ikojoa dru kristo Yesu dri ri Inga “ Filipi ba 1.6.

Rubanga ohwe nyini lari ni vua RUBANGA Ka nya TAMBA Lari a ni. Nyi lari esu nyangasi kpwe vua nyi nya tamba lari a si kpwe.

I Petro 1:3 “ Lecu kolu Rubanga ni ani Ata ama Opi Yesu Kristo dri i. Kiza driaru retugo ri si ohwe amani oti udi oludi geni onzika ba dra ka ra ridri si ri i.

04.... “Ani abi ebeni dru TA MWADI KPWE, RIVOLO DI KPWE VUA ANGWEDI SA KPWE ta ani rumbadi bua nyini ri i.

05.. “Anisi vua ai si TA ANI OMBARU OKPWO RUBANGA DRI SI Paka odu Lari dri ria ecajo rii nga ausi ni kolu dru baba driba ani runzejo odu ta ti a okojo rii nga.

Tati abujo ce rii dini: Ama Lari esu kiza vua okpwo Rubanga drisi vua Rubanga ka ana ta ni mba Lari a kiza vua okpwo ani dri si.

Dii Rubanga si rijo ana idore ga ndi ana okore ga.

Larikenga Rubanga dri, Nyi Lari esu Rubanga si! Dii kiza anidri i.

Nyari ru raa. Loku Loku ini ote nyari ru raa. Jo nyini Urata driaru a'a Oleru saa disi nyilegi vua nya'i Kristo kemu lidrinyi dri iga.

Nya' i ra nya Lidri ni azile Kristo dri ni i'ya?

Jo dini ri, Saa disi nyilegi, nya'i Yesu Kristo ni kohwi nyasi ga vua Lidri nyi dri iga. Ka nya ri ra.

LINI INAJOA RII

RUBANGA A LIDRI A OVI NI INGONI ?

LINI RUBANGA NIDRI RII

KIDO DINI

Hindu ba dri Rubanga ekpwadru. Kaki wo Ti, Abu, Be, ta ziti amgbu ri andra. Jo madi omu India a aidri naa ta ungwele eklesia ni dii iyo rarii ta idele drisi kaki ko kaki rua Rubanga dru ni di i.

Ba Buddha dri isa oniki Rubanga ku. Aia nile ote rii leti mgbwimgbwi tuderi mujo kare aia ungwele aia tisi Nirvana ni di iga ri I, Nirvana ni adu?

Ani kare laka nyengwi ta iyo ri i. Jo nyengwi ta iyo ri i ri nyi ebwe a'ya. Jo lidri vua dra a vuga ri kolu dini iri, nyi maa kpwe zianiga adi nyiti di. Islamu igeni Rubanga alu, amadri buku ole ria jole riani ku. Aia Rubanga ni Allah i.

Vu aidri odu disi ungwele Saudi Arabia nia Mohammad ni nga kinya 750 Yesu Kristo a vuga nainga sanduku zi initiri retugo dru.

Ba vu ndutu dri ri kaki evu naa Rubanga sanduku naia ri ecure.

Mohammad konzea Rubanga ni alu tende. Ki sanduku naia Rubanga zi a'a ani dii rubanga imba dri i. rubanga aia rule imba dri ni dii ungwea Allah i.

Disi oce ani kidi religio Islamu dri ni di eco ru rubanga imba dri ni dii, Rubanga i dru au. Maskiti cidru aidri vu ndutu dri endru ri idri imba ega di ria eno i.

Aii dii vua rubanga ziti tro ba ide ni ki Rubanga Buku ole ri i'a rile ingo i? Adi vu ndrea gweti Rubanga Buku ole ri dri I'a rii tou.

I. RUBANGA NI ALU TENDE

Islamu kinia Kristoba dri Rubanga rule rii na (3)

Ki Buku ole ri kinia Rubanga ni ALU TENDE ai na ku.

Ma gwawa rile (Buku di sidi ri i) mesu kristoba go igeni dia Rudanga ni aii Na ni kuru.

Kristo'ba a igeni le rii peresu na rii Rubanga ni alu adute ki peresu ani ai Na Ata, Ngwaapi vua Endri Ole rii.

Ta dia ehwini adiki eri a ya? Enzo. Uje ba dri ri ka lejo Rubanga dri dia ehwini eri kpwe. Jo adi tadia ehwini eri wari kendre Rubanga badri engwi gaadru ani.

Zirisi ma (madi bukudisidi ru) olure luba a ri i luba ni suru jokaa, ta zi Rubanga dini ni iyo ri i fonyi gasa adi inia baciri ni Rubanga iyo.

Kare diiga ba naa ri kojoa, Rubanga obi Bu ni ni ku, ta zi eciru bu a ni kusa ta ofe (Bomu ani) ni vu odri rutra kare aluga. Ta di ideru ana nga si ti leci ako.

Kaki igenia ‘ba ni anyuhwa ecoru ni dii ovi aia baciri inijo vu aidri na idri ri i.

Odu zisi ama vure mutuka si aidri vudri na a ri i, iniaga amba eri (gesi) a’i re, mesu ago zi alu, azi ani, di onita rubanga dri ote ya i. Ojo mani ani igeni Rubanga ku,

Esu iniaga imba ni tipale a. Ajo kondi nga oru kendre ta bua, oko ajo ani ni;

“Odu cidru si iniaga imba kefu vua ani oru kedekede koba ba komvu kpwe josa ana mori si meri kacala daku sa i.”

Ajo ani ni vu ni ndutu si obiru rwe, loba si loba si, vu ka itu laga pi gwigbwi, vua ru ama dri isa obiru pelere ari ‘baru rii sa kaci ndrendre.

Ovi vu bijo rii vua baru dri tro kitedea dubasi madizi ta di idedi ani a’ a.

Adi ehwi ani eri emi, ovidru jo madi odu bomu obe Jo bugu (library) dri iri, bugu bi acaka eri a si na kezo, peiji (page) a karuba re dini ni karide kpwe.

Igeni kaa vu obiru ta feka bomu ani vua tiani ubaru kuru apa apa ni okpwo rere si oza igeni kaa Rubanga ni aa ni ra.

Bugu Ole ria idore ga osivu, ”Ta a idore nga Rubanga ni aa ni ra.

Bugu ole ri iro ta Rubanga ni aa kusa iyo nidri kuru ojo ta gbwo vua ta ce rii, Rubanga ni aa, dini dii ta ce reri i.

Bugu idokadri kojoa, “ta i’dojo rii nga Rubanga obi bu ti vu tro.”

Rubanga oba bani uje ciri dri ri i vua ta ehwi eri jo ri i ba koni dru ani a’ a vua ani Tabidi i.

Ruma’ba 1 :19 Kojoa, « a’dus i ta ‘ba a nile Rubanga ru rii, itederu pelere ni, ana ta ‘dii itedeka ai ni anangasi si.

20....erijo vu bijo ri inga ani Endri ilili ri i (ndrea kpwe), okpwo driaru onde ta cidru ra vua ani Endri, ni dii etede ru pelere, driba ani enzeru ta ana idele risi sa ra, anusini madi zi kiroa kpwe.

21....jo koniki Rubanga ni ote sa, oruki ani Opi Rubanga a'i dri ri i dru ku, kusa ohweki anzo anini ku, aia ra ecoru ehwiako ka Rubanga anzo kpwe vua aia asi o'e ini.

22....” Kaki raa ai ciri ki engwiki lali.”

23... “Rubanga orika a'karega, kaki eno ta ruvika ba draka wa ritro ri ru, arinzi tro anyuhwa tro vua ta ruseka a ada si ritro ri ru au.

24... “Disidru Rubanga ebe ai ta batedru aia asi a lele ri idele vua kaki ta bate dru ri ide ai i'lofo au.

25... « Ai le ecoki lejo Rubanga dri ce rii enzo si, vua kaki wo anyuhwa ziti andra Rubanga dru au, oriki ondo Tabidi ni eku retu titro rii auku. Amina.

II. RUBANGA NI BA!

Ba ka ta itiri, ka ta eri, ka ta ndre, le driaru a'a vua ka ta jo wa. Rubanga ka tadii cidru idea.

Buku ta idoka (Genesis) dri 1 ni ga odo vu bijo rii a'a Rubanga ka tajo tisi vua ta karide.

1:3-Zia Rubanga ojo “Ingwe kongwe,” mgwesa Ingwe ongwe ra dia ondre ra Rubanga ka ta jo.

Zianiga di Bugu idoka(Genesis) dri 1 ni ga Bugu ole ri kojoa, “Rubanga ojo, Rubanga ojo”.....

Zia adi ndrea Rubanga ojo ta Adamu tidri Eva tro anvu a zia R ubanga ojo ta Muze dri vua profetaa cidru tro.

Rubanga a engwire ba ausi ni kolu dru ametro rii Maria ni ago nidi ku ri oti ani ni, ana runi Yesu i.

Asi laza kokoa wa, a'ngala koko a wa vua le sa ruaru aa. Ka ta eri, ka tajo vua ka ru lou sa itiri wa eparea kuruce dri rii owo ru lou si Ata a rusi.
« Mata nyebe ainira oniki ta aia idele rii ku. »

III. RUBANGA NI ENDRI ILILI RI.

Yoana 4:24 kojoa, Rubanga ni endri si vua anda si.”

Bugu ldoka(Genesis) dri 1:26 kojoa, Anyiba ideki ba ovi amadri si. Kendre dru ama ani vua kondreki Ebi Meri a ria dri ni, Arinzi bua ritro, vua Ti kusa ta vudri rii cidru, vua ta agaka vudri aga ritro cidru.

Ta dia ewhini adu ?.

Di ojo ta gbweti bani endrejo ru si ri idri ku, ki endri si ri idri. Dii Endri, Tilindri ra duka vua ta dri ecoka mgbwele.

Ovi dru Rubanga ohwe bani mori okpwo ra dujo rii. Kaki ta aia lele kideru ri ide wa. Dii ovi ba ni endrejo Rubanga ani ri si.

Ebi ka ba di kpwo wa ki driaru asi ta radi mgbwele rii iyo. Ba ka ta di kpwo wa ki kolea kora aa ani ca kpwa. Dii jojoa dru obi ba kendre ovi Rubanga dri si ri i.

Rubanga dri ru ndrele misi ba dri ani na iyo. Ani Endri ilili ri i disi dru ani kare cidru ga saa cidru si vua kare mgbwimgbwi ga.

Disi dru ani ba ani kare alu naiga ku.

(iv) RUBANGA NI OLE

Enzi Rubanga dri iyo vua ani ego ako.

Bugu lsaiia dri iga Malaika oce komi driaru a laga ni mgbwi kaki ta ngo eku si.

Isaia ozeru Rubanga a komi ni laga ire ode vuru oza ere ojo, woo, dii mai ma madi ta efudi tiaru rii enzi tro ri i.”

Lete (Revelation) 4:

Malaika ka longo ngo ere ditri tadru:

Nukuta 8 “OLE, OLE OLE ‘ANI RUBANGA, RAJADI VU NDUTU DZI RI I, TA A IDORE NGA, DRIADRU VUA NDI OBU.

Nukuta ll “Opi amadri, Rubanga amadri !. Nyesi ca eku esujo, laru tro okpwo tro. A’dusi ibi ta cidru nyi i vua le nyi dri si iba ecoki ru ta vua ihwe aini lidri nyi ‘i.

(V) RUBANGA NI LE

Odu disi, dini vudri dia alu di dii dini “leruku”dri i leruku ba lari aa ku ria lofoga rii kaki nzea vua kaki ta ini driaru kare aia rutrare riiga si Sabiti cidru si. A’dusi amala ra aidrisi Rubanga evuba cidru ra kendre ai rarika kuru ridri ani. Kaki joa ru “Kfiri’ba.” Rubanga bugu ole ridri, Rubanga le dri i. Ana le ni rupeka ako. Karungwe, ole ba cidru ra rupeka ako. Nyi Rubanga a le ni imba nyaru ga si kpwe. Madizi ka Rubanga ni evu ra ki ka ti ani ai le si Madi zi kojoa,”Migeni Rubanga ni ku » ki Rubanga ka ti ani ai le si. Madizi rii kolu padere sa Rubanga ole ani ra. Madi zi kolu bate sa Rubanga ole ani ra. Ta zi nyi ni idele Rubanga a le ni imbijo le ga ci ani iyo.

TA IYO HWA

A’dusi? Amala ani dri tete le adute ku ki ani le.

Dini ziti kinia Rubanga ka nyile ni “kesua » nya lidri ni cuwi, ladii Rubanga Bugu ole ri dri i ku.

Yoana 3 :16 kojoa, “Rubanga a ba vu dri ri leka ndro si eze ana Ngwaapi ni alu tende rii ausi ni ba cidru ani a’ika rii kudra dru ku kesu ki dru lidri olure tadru ri i”

Rubanga ole nyi engwile ani ni tema ozi dru.

Dini cidru kaki bia ta loso ri idele kusa asi ebwe keka Rubanga ni ta loso ri ideka si ausi ni jo madi odra ni komu dru bu a. Dii ta ‘ba a idele aia leti Bu dri ndrujo ri i.

Lidri kristo ba ce ridri dini ku. Dini rii leti ebu dri ansi risujo Rubanga ru ri i.

Lidiri Kristo ba ce ridri i ‘remuka’.....lidri nyidri nyangasi remujo Rubanga lidri tadirri tadru ri tro ri i.

Yoana 17:3 kojoa, "Dii lidri olure tadru ri i : Nyini dru Rubanga ni ote..... Lejo ehwi "nyini » ni di kitendea nyi ni ozi hwirili ri koka madi zi tro. jo ini madi zi ote, ehwi ani nya oluka anetro ozi hwirili ri i si.

Ku iri nyi ani ni ote, okora. Rubanga ole ozi hwirili ri i nyetro ozi rijo saa disi.

TA IHWI KA

Endru nyi Rubanga ni ni ote ni wa .Nyiba kolu nya ozi hwirili ri i ni wa, nyesu dru lidri olure ta dru ri i.

Ovi kristo ni esujo ri i:

1. Enzi ruka. Dia ehwini nya lidri ni hweka kristo ni ani Opi, Rubanga vua Laridipi ni alu tende ri i.

2. 'A'i'. Dia ehwi ni nyi geni a Kristo odra enzi nyi dri si ose ani ra vua onzi ba dra ka ra ri i'a si odu ina a'vuga ra di igeni ka nya ra si ni oca ku, sitani isa ka Yesu ni ru.

Ewo bugu ole ridri si 'A'i' ni nyini nya lidri ni hweka kristo dri ani nya opi vua Laridipi i.

'A'i' si nyi Kristo ni a'i nya asiga, kebe nya enzi ni ra keco nya lindri ni vua kohwe nyini lidri olure tadru ri i.

Roma'ba 10:13 kojoa, « Ba cidru ru Opi dii ungweka rii kevu ka rari ra. « Jo nyungwe Opi ni emule nya asi ga ra nyi ani esura.

Yoana 1:12 kojoa "Ai amgbwu ri a'i ani ra, disidru ohwe a'ini okwo recojo boronzi Rubanga dri i."

Nyita di ide saa disi dini wa nya Kristo ni ungweka nya lidri ni a si. Nyiko nyi ndrea ra Rubanga ce vua lidri tabidi ni a'a ni i.

LEJO ISUJOA RII
YESU KRISTO NI ADI I ?
LINI YESU KRISTO NI DRI RI I
TA IDOKA

Lazi okpwo rere vu ndutu dri dia rii di i “Yesu” Kristo ni adi i ?
Yesu kristo ni dii tete profeta go a ?
Yesu Kristo ni dii tete profeta go isreali ba dri iya
Yesu Kristo ni dii tete madi loso ri iya?
Yesu Kristo ni di tete lini dipi loso ba inidi ta loso vua ta unzi ri nijo ri i ya?
Ai lazi di dri ri kitedea nya anda lidri olure tadru ridri ingo i ya ni ni.leti dia aa rii ai na(3) adute.

A. Yesu kristo a uje ni madi laza tro rii.

Yesu kinia oma ani Rubanga, kijo kigenia ani Rubanga ongo jo ce vua ani Rubanga ku, tai ica ani ra.

B. Yesu Kristo ni enzo. Yesu kuria oma ani Rubanga kijo oni ote ani Rubanga ku, ani madi enzo ri i.

C. Yesu Kristo ni Rubanga ongo ecoru ‘ba ani Rubanga dii ta ana urile ani ru ri i kuria ani Rubanga.

Disi madi alu alu kodu anara ni ni. Yesu Kristo ni adi i?

Ondre ki anda 06 dri ni, bugu oleri ojo Yesu Kristo ni adi iya ?

- I. Yesu Kristo ni Rubanga.
- II. Yesu Kristo ni ba.
- III. Yesu Kristo ni enzo ako.

- IV. Yesu Kristo ni ana opi vua ama aridipi i.
- V. Yesu Kristo onzi dra a si ra.
- VI. Yesu Kristo kengwira.

I. YESU KRISTO NI RUBANGA!

Lejo Rubanga dri kojoa ani Rubanga

Yoana 1:1 kojoa,

‘Vu a ido nga sa lejo ni aa lejo ni olure Rubanga tro. Ani Rubanga gbwa ri ani’

LEJO dia ehwi ni adu ? Ka tajo adu dri ?

Atijoia rii nyini ote lejo ni ta idojo riinga leti zi si LEJO ni RUBANGA I. LEJO ni kolu tadru.

LEJO ido kuru vua lejo okoku. Ani DITRI TADRU.

Erijoa rii engwi ba.

Yoana 1:14 kojoa LEJO engwi’ba gbwa ri ani vua olu ba lofo.

Disidru Rubanga ecoru rusi vua olu ama lofo ga. Dii YESU KRISTO i.

Yoana kojoa “Andre ana eku ni ra eku ani ALU engadi Ata dri ri i oga kiza si vua anda si. (Nukuta 14)

Oti yYesu dri ago ako ri itede amani ta eri, Yesu ni Rubanga vua ani ‘ba. Madi zi tile ago ako anidri ani ani ni iyo.

II. YESU NI BA

Kojoru ni, Rubanga engwi ru tro, Engwi ‘ba. Baziti oce ai kondre Mary ni ba tro di ojoki unza ba Mary ni ago ako ni ausi koke dru drinza ku si.

Ki Yosefu ni Mary ni ijodi dru ani kodu rile kojoa ka aia ladu di koya andraga ni ra ya. Ati si Ole ani aika ku. Disi Ole ani koga (Maria) ani ciri si mgbwe.

Mateo 1:19 kojoa, “Ana Ago Yosefu a oluka madi Ole rii ki ana lekaa ba amgbwu ri koni ta dii ku si Ole ani koga Maria ni musi dru”.

Malaika itede ru Yosefu ni orobi si, ojo Yosefu ori Daudi, nyori Maria ni duka nyini izi dru si ku, adusi OKO ba aga dii okpwo Endri Ole ri dri si. Keya ka Barago ti ra, kolea nyemu nyida ru ani Yesu i. Adu si ku keya ka bacidru ari aia Enzi ni a ni. (Mateo 1:20-21).

Bugu Ole ri kojoa, “Yesu ozo ecoru Ago”.

Luka 2:40 kojoa, “Bara ozo okpwo tro, ciri tro vua tutu Rubanga dri ruaru”. Yesu ni oti Betelehemu aa ewo lile esi Israeli dri iga, Ozo ei Nazareti dri ia (Israel).

Ana Ata gopi ni madi Bau epadi rii, Ana care kinya 12 rii, Yosefu ti Maria tro ojiki ani Yerusalem aa kare ilegi jo ri iga.

Luka 2:21 kojoa, “Odu arojoa dru ri ecadi oliki bara a runi ra odaki bara a ru ni Yesu i, ru dii ondo Malaika ohwe ni esu driso oko ani aa kuru”.

22- Odu aini ridejo pelere kendre Cara Mose dri ri ani ri eca di ojiki bara ni azile Yerusaeme aa Opini.

III. YESU NI ENZI AKO

Yesu ni oti ago ako adusi?

Ta dia ehwini amala Enzi kali madizi ru ago drisi.

Roma'ba 5:12 kojoa, “Enzi eca vudri dia MADI alu si Enzi anidri eji dra au”.

Yesu ni oti Enzi ako, Driaru Ata vudri rii iyo. Enzi kali madi zi ru Ago dri si izi ku.

Disidru Yesu le aludi ba ani tika ri dri ani ku.

Yesu onze aludi sa enzo kuru

Yesu ogu aludi sa tazi kuru

Yesu ni aludi sa mi ani ingwe ku

Yesu ni aludi sa ombe mi kuru

Yesu ni aludi sa avi ako

Yesu ni aludi sa a'ngala koka anda ako ani iyo.
Yesu dri aludi sa angala iyo
Yesu niru aludi sa lecuma iyo
Yesu dri aludi sa ta lo'u iyo
Yesu ni Sitani ita Enzi si ni ki aludisa ide Enzi kuru
Yesu ni liri sa anda
Yesu ni liri sa ce
Yesu ni Ole
Yesu ni Rubanga rusi rii

IV. YESU NI LARI DIPI

2 Korinto'ba 5:21 kojoa, "Ama lejo si oba Kristo ni Enzi ako ri oe Enzi tro, ausi Yesu si amanzu dru anda Rubanga dri ni".

Dia ehwini Yesu Kristo ni tesa ce Enzi ako ri osu ana ari ni odra kruce dri. Yesu odra kruce dri di Rubanga oba Enzi ama dri ni driaru kpwordru.

Isaia 53:6 kojoa, "Opi oba Enzi ama dri ni driaru kpwo dru".

Ata ni bua ri oba Yesu a driga Enzi madri i vua nyidri isa tro. Yesu ni omgbwa Enzi nya idele risi. Yesu ni ali lejo driaru Enzi nya idele risi. Yesu ni oga mgbwe Enzi nya idele risi.

Yoana 1:29 kojoa, "Obuzi Yoana ondre Yesu kemu anidri ojo, dii Bilo angwa Rubanga dri Enzi vudri ri du di ri i". Yesu ni ama Laridipi i!

V. YESU NI AMA OPI

Yesu ni anisa ama Opi i. Dia ehwi ni Yesu ni ama Opi Opi dri i.
Yesu ni ama dri i
Ama Yesu dri i
Yesu ka ama dri ni ndre ni
Yesu ni olujo Opi nya lidri dri i ni kole nyihwe nya lidri ni pili dru driaru.

Nyini lari esujo ra kolea nya lidri ni eco Yesu Kristo dri ra. Roma'ba 10:9 kojoa, "Jo ijo nya tisi Kristo ni Opi vua nyai nya asi ga Rubanga inzi ani draga ra ni ra nyeya nyi rari ra".

VI. YESU ONZI DRAGA SI RA

Buku Ole ri ojo Amani, Yesu oce ani kodra kruce dri Enzi amadri ria ti ni uhwejo di ose ani ra vua oduina avuga onzira.

1 Korinto'ba 15:3-4 kojoa, "Ausi atijoa rii mini nyini lejo ma esule rii ani lejo okpwo ndedia rii amala Kristo odra Enzi amadri si kendre sile Bugu Ole ri ia ri ani. Ose ani ra oko enga odu ina joa ri ia si lidri. Dii kendre Bugu Ole ria jokaa ri ani."

IHWIJOA DRU

Lazi ni, Yesu ni nya Opi ondoto vua Lari dipi i'ya?

Nyi Kristo ni esu nya lidri ga endru wa.

Atijoa rii, nyiru nya Enzi ni. Dii ehwi ani Enzi nyi dri ni ebeka ra vua Rubanga ni aijo komba nya lidri a ta ni, nyeco nya lidri ni kengwi nya Opi i.

Erijoa ni, ai Kristo dri i. Dia ehwini tete nyi geni Kristo ni adute ku vua ta ana idele kruce dri ritro, odra nya Enzi si disi kole nyazi nya lidri ni Kristo dri.

Ai si, nyilegi vua nya i Kristo ni nya lidri niga driaru ani ni olujo nya Opi vua nya Lari dipi i.

**LEJO TOUJOA RII
ENDRI OLE RII ADI I ?**

LINI ENDRI OLE RI DRI I

Yoana 16:7

Ki ma anyi ta loku rijo au: anyiru loso ri kole maya pi, adusi jo aya ku, madi anyi ikonyi di ri eya ani dri ku, ki jo aya ra ri, maya ma ani eze anyini ra.

TA IDOJO

Nyira dri ana maju ti kaki adu ra jo eriki adivu Yesu ni epare kruce dri ni i. oriki acire vua ta onzeka tro kinya ina. Ani aia dri I, ebeka ta aidri rii cidru ra ana vu ni okoka si. Aia lidri ni ana dri ga. Eriki ana ta nzeka vua ana ta inika ni ra. Ondreki ana nyuma ideka ni ra.

Oba ba draka ra ri onzira. Inita ruleka ndro dri receka a karega. Ini aini lejo ce rii Opi bua dri idri.

Ki Yesu le icara aini ta. Jo Yesu icara ta dini koko ka vuani oko. Ta ana icara le rii adu? Icara, ojo, “ki ma anyini ta loku rijo au: anyini loso rii kole maya, adusi jo ayaku, madi anyi ikonyidi ri eya anyidri dia ku. Kijo aya ra ri maya ma ani eze anyini ra. Yoana 16:7”.

Yesu ojo, “mama ata ni zi keya ka anyini madi zi anyikonyi di ri eze ra ani dii Endri lejo loku ridri I keya kou dru anyetro bo. Yoana 14:16”.

Yesu oce ani koya keze Endri Ole rini di ani taloso ri I, ba ana vu ni okoka ri isa oniki ani ote vua keya ka aduta ide ya titro sa i.

I. ENDRI OLE RII ADI I?

A. Endri Ole rii ‘ba !

Ba ziti kakijoa ani “ta”, Ajo Yesu ni ani “ta” ni kuru.

Ungwele “ta” dii ‘ba ku.

Yesu ojo lejo batisimu hweka dri ma rarika udi ri ni ra. Anyike aini batisimu ru ata drisi, ngwaapi dri tro vua Endri Oleri dri tro. Ai na trwa dii ba peresu na ridri i. Endri Ole ridrii sa asi aa vua ka ra du ta ga wa (will) 1 Korinto’ba 2:11 ini Amani ka ba lari a rini lejo Endri dri hwe “ana lekaa ri ani” okpwo ta unzi kusa loso rii a’ a rii ba dri.

B. Endri Ole rii RUBANGA!

Endri Ole rii Rubanga ni lejo ehwi isu (4) ana lidri a ovi dri vua Rubanga dri ri kitedea ni.

C. Endri Ole rii ani lidri olure tadru ri i.

Ebrei’ba 9:14 kojoa, “ENDRI OLUDI TADRU” risi, Kristo azi ani Rubanga ni kendre azi edema ako ri ani, Ana ari keya ka ama ebe mgbwo ovi ama jidi dra ga ri iga vua ka ama ra nije pelere, ausini amide dru ebu Rubanga oludi tadru ri dri ni.

Rubanga ni lidri olure tadru ri I a ehwini ido oluka kuru vua lidri driaru keko kpwe vua Endri Ole ri isa lidri olure tadru ri I disi ani ote Endri Ole ri isa Rubanga. Tete Rubanga ni adite ani lidri olure tadru ri i.

D. Endri Ole rii TESA a’ a

Longo 139:7-10 kojoa:7- Endri nyidri si ma rogu ingoa?

Nnyandra ga si malu ingoa?

8- jo malu ndi bu a sa nyi laka aa; vua jo maya vu ba draka ra ridri iga vuru sa, nyi laka aa

9- Jo manga malu Opiricece si ajire esi sa, kusa malu kare lolu meri umbizakpwe a tia asire ga sa;

10- Na a sa nyi mase nya drisi vua nya nya dri nyare ri ka ma ko ni.

Rubanga ni adute ani kare cidru ga sawa alu a risi amala Rubanga ni Endri Ole ri i.

Bugu Ole ri kinia Endri Ole rii kare cidru ga ehwi ani Endri Oleri Rubanga.

E.Endri Ole rii Liri Moritro

Luka 1:35 kojoa, Malaika ojo; Endri Ole ri kesi nya dri ga ra vua okpwo Rubanga dri ka nyi aku ra. Disidru bara nya tile ri keya kou bara Ole ri I, vua adi ungwea Rubanga a Ngwaapi i.

Tele Rubanga a mori onde vu. Vu ata kaba, vu aseka rii, Agameli ti vua Opi (kings) kaki raa aia mori onde vu ki odu zi kecani kaki udra ra. Ki tete Rubanga ni bu bidi vutro rii adite mori ani onde vu. Bugu Ole ri isa koce Endri Ole ri a mori onde vu, ehwiani Rubanga.

F.Endri Ole ri onita onde vu.

Yoana 14:26 kojoa, ki madi konyi kedi ni, Endri Ole rii, ma ata a emule ezee vu madri si rii, ka anyi ini ta cidrusi, vua ka anyi ipoi ta cidru majOle anyi ni risi ra.

Tete Rubanga ni adute ta midi cidru ri i. dia ehwi ni Rubanga onita cidru ra. Bugu Ole rii Rubanga kendre lidri Endri Ole ri dri a oluka kendre Rubanga dri ani si ehwiani Endri Ole rii Rubanga.

II.ENDRI OLE RII AI EGWE KA DI RITRO

Endri Ole rii kifunga dru ai egweka di ria dri ni eda le Kristo dri. Adiki Enzi retugo ri ide urakaa ama ta ivo kusa ama madi zi ri a uje ni eco kai dru Kristo ni si. Nyi anya ta irole kusa ta nzele ri za wa, ki nyi Endri madi zi

dri ena Endri Ole ria ana ebu ni ideka madi na iru ako kpwe. Ta Endri Ole ria idele rii adu?

Endri Ole ri ka Yesu a driba ni enze ani madi cerere ri i. A'ta madi bugu di si di isa (padere Thomas) ni ba amgbwu ka irua leti mi si oma di gbwa Yesu ni dii Rubanga ya, kusa lokudru ce odra kruce dri ya kusa loku loku gbwa onzi ra ya ni nikaa si.

Ma ta aile rii oviru vi ma aini ra hwe kilegi ki Rubanga dri vua kozi ki ani kitede dru aini leti ce ri i , Adusi? Amale Endri Ole rii adite ka ba era lejo Yesu Kristo dri si ni.

Yoana 15:26-27 kojoa, jo madi konyi hwedi kemu ni, ani ma ezele engadi ma ata dri si rii, Endri anda dri I, konga ata dri si, KA TA NZE MADRI RA.

A.Endri Ole ri ka vu ndutu umbe Enzi ai dri iga anda vu oko ka si vua lejo alika si.

Yoana 16:8-11 kojoa,

8- jo eyara keya ka ba vudri ri ni ego anidri itede Enzi anidri iru vua lejo anda ri iru lejo alika dri tro ra.

9- aia Enzi ni aia ma aika ku i.

10- ejo anda ri itede jo, maya ma ata dri pi vua indrema di ku

11- Lejo alika itede jo Sitani ni amba vu di asedi ria lejo ni alira.

Madi na oca rarire kuru dru Endri Ole ri ka ani ni ta nze Kristo ni dri Enzi anidri ka rebe wa rii anisi amala ani Opi vua lari dipi. Ka ani ni driba ani enze ausi kohwe dru ana lidri ni Kristo dri. Dii ebu Endri Ole r dri i. tete kalejo dia anda ni enze egwedi di ri ni au.

III. ENDRI OLE RI I VUA KRISTO'BA TRO

A. Endri Ole ri ka batisimu hwe ba cidru geni baka ra ri ni anisi.

1 Korinto'ba 12:13 kojoa, Ama cidru ako batisimu Endri alua risi, a'ta Yudiba, Giriki, Opigo kusa vua alakaba tro ama asi oga Endri alua ri si. Ta sile di kinia Amani geniba KPWODRU esuki batisimu ru Kristo dri si. Iko batisimu Endri Olerisi jo sawa nasi ani ohwi nya lidri ga ra i. dia rideka ni sawa nya rari jo nasi. Jo sawa nasi nyari ru ra mgbwesa anyi remu Endri Ole ri tro. Anyi remu Yesu tro mori okpwo Endri Ole ri dri si dii bugu Ole ri ia adi ungwea "Batisimu Endri Ole ridri I".

B. Endri Ole ri ka nyini lidri olure tadru ri ai ni.

Ani ta okpwo rere ri I Kristo'ba alu alu kolea koni amanga si cuwi dru ani ohwi lidri olure tadru ri ia ra ni i. Jo diniku asi ebwe kolu ani ni iyo vua kengwi sadini go mori ako Kristo dri ri i. sawa cidru si Sitani kivolo vua ani kodi Kristo'ba kpwo kpwo. Ta alu ana idele rii di i, kolea ani kosu geni ako nya lari ni ga, kijo geni ako ehwi nyini ni, Endri Ole ri ka nyini asi okpwo hwe ni, ka lejo Rubanga dri ebu au.

Bugu Ole ri kinia Roma'ba 8:9 niga jo madi dri Endri Ole rii ana asiti ga iyo, ani Kristo'ba go anda vua ce ri i ku. Di kitedea pelere madi lari a ri dri Endri Ole rii ana asiti ga aa.

Efeso'ba 1:13-14 kojoa, anyisa anyide ani ani anya ofu loku di erika si amala ofu loso lari ejidi anyini rii, anyai Kristo ni ra; Rubanga oba anyegwi ba anidri I ni Endri Ole ana icara le ri HWEKA anyini si.

14- Endri Ole rii ta gbwa evule esule Rubanga a karae ba ani dri ni ri I, vua idtede ru Amani Rubanga kemu ka DRIMGBWO hwe ba nidri ri ba ni anyiba ecuki eku driaru ni.

1Korinto'ba 1:21-22 kojoa, otri ama adu anidri si, ohwe DRIMGBWO ani dri ni amolu dru ani ni, osu Endri driaru ama asi ga LUMBE dru ta andra ga ri itedejo elo.

C. Endri Ole ri ka okpwo hwe Kristo'ba ni.

Oluka lidri Kristo'ba dri si ni ta epe ri iku, madi alu di sa oludi Yesu a leka ri ani na iyo. Ki Endri Ole oludi nya ruga ri koba nyini olujo lidri Kristo'ba drisi ni. Ka nya ji ni. Ka nya tamba ni.

Efeso'ba 3:16 kojoa, Azi Rubanga ni loso ana eku dri si, kohwe anyini okpwo Endri anidri oludi anya asiga ri si.

IV. LETE NDUTU DRU ENDRI OLE RI DRI I.

Ngulu ani gaka Endri Ole ri si kusa anini nyi aseka ni. Jo nyi ana dri ga ka nyaji vua ka nyi igoga leti anda Rubanga dri iga.

Efeso'ba 5:18 kojoa, andro ira si ku adusi ka anya lidri ni ivolo ra rarii anyi iga Endri Ole ri si. Jo aga Endri Ole risi ni, o'a driaru ama ruga ri ka ritede elo. Nyi o'a Rubanga dri co kpwe. Ani (Endri Ole) koba o'a Rubanga dri di koco nya ruga si ni.

Galatia'ba 5:22-23 kojoa, ki ta Endri a idele ama asi ga di I le, anzo, asi ebwe, asi anyu, oluka ebwe, loso, a'l ta mbaka.

23- lidri loso ri I vua ruta mbaka, cara zi ta diga di mgbwe rii iyo.

V. ADI GA ENDRI OLE RISI INGONI?

Endri Ole rii lidri Kristo'ba cidru dri ia a'a ki lejo ni: ki ka nya lidri a tani mba ni a. Jo ka nya lidri a tani mba, nyiga Endri Ole ri si, kendre cara kolu iyo sa i.

Tesa Kristo'ba kaki zia mani, adi ga Endri Ole risi ingoni? Ma joa aini emia dru bugu Ole ri ojo ba lari a ku ri isa koga Endri Ole risi wa leti aia lele risi ni kuru. Ziani tesa ma aini joa, ta ruleka rii eri jo ini ana (Rubanga) ta urale ri ote i.

A. Alu ni, dubasi nyi a'i nya Enzi ni vua nyiru Enzi cidru nya idele ri ni.

Yoana 1:9 kojoa, jo ama Enzi amadri ru, ani a'I tro vua anda tro Enzi ama dri ebejo koko ka Enzi ama iru ri isa je pi.

Zangwa Bertha Smith Ole ani ofu Rubanga dri aseka si ndro, olu China aa kinya ambamba. Tesa maga anzo si jo ma ana uduku neri i. Jo ojo ta “Ole oe Rubanga” dri idri vua “Endri Ole” ri tro, kojoa ba ani erika rini, jo ovuki ega ni kovu kowoki a'ja si Rubanga a andraga koziki ani Enzi aidri ruzudi di ri erajo, oku ribati driadru ritro, vua kojoa aini kusiki Enzi dibatii vuru. Jo nyide diani Rubanga koba nya Enzi karera, ta nya idele unzi, unzi ba zi ru rii, oku kinya agaka pi riba titro, asi uka, avi, recuka, urata unzi rii, manza, guluvo vua ziti tro.

B. A'i si gbwa nyizi Endri Ole rii komba dru nya lidri a ta ni ni asi i.

Ani nya lidri i. nyizi ani komba ani odu cidru si vua nyihwe nyi ana driga. Jo odu lidri nyidri rii ana driga mgbwesa nyi ga Endri Ole risi.

Kolea duba nya'i lazi diatin, Adi ka gbwa rere rii ma lidri a tamba ni?

Rudoka ni ta Erijoa ruledi gaka Endri Ole si ri iga ri i.

Jo Kristo ni adute komi nya lidri dri idri, nyi Endri Ole ria okpwo ni esu tutu driaru tro.

Yesu a lele nyidri rii, nyini rudoka ndutu dru si ana si ga ani Opi i. Ojo, Jo madi Ole ma vu ni koka, konga ani ru ra, ko'du ana kruce ni, keko ma vu ni. Luka 9:23

Billy Graham enze rudoka a ewhini oviru nyi leti nya kole ri hwe anidri, ta nya dule okpwo rere nyini razika Kristo ni ani Opi i vua kole kase ama lidri amadri cidru ri ga ni [1] ovisi, nyinia ote lokudru nyi madi gadi Endri Ole risi ndru vua iga nya nga si nyini nyasele nyi i ni mgbwe rarii idu Kristo ni nya lidri nia agaga. Ole dubasi nyiba komba nya tani, ani nya Opi i.

Dii le nyadule nya lidri ga ri i. nyiko nyi nya ra nidu wa nya lidri ni inyai jo Kristo a dri ni ga si.

Ana ofu sile Roma'ba ni rii ga, Paulo ohwe anini ra, Ba lari a rini, kojoa, Disidru Enzi kase anya ru dradi wa rii niku, ausini anyoko dru fico anya ru dria vu ni ku.

V.13- Kolea ohwe alusa anya ru kide ebu Enzi dri i ku rari anazi ani Rubanga ni kendre ba onzika draga ra ri ani, vua anya ru ndutu kolu ta anda ri idele Rubnga ni. Roma'ba 6:12-13.

Lejo ehwi "razika/rudoka" a ewhini o'a.

Billy Graham kojoa nyini nyibaka madizi a driga.

[2]Rudoka/Razika, ka ruzuka Endri Ole ria urale ri dupi ani leti mgbwo, lubi ako nya lidri ni hwejo Kristo ni dria ri i, nyijoa ani ni wa uci kaa ako, "Nyolu ma Opi".

Kolea dubasi nyi du ra, nyaci andra ga nya lidri a ta ni mbaka nya nga si tro iya kusa nyi dua Endri Ole ri kombu nya ta ni ni?

Ani ta loso ri I, Ago ti ni izi tro waraga ladu dri esujo ci olujo anda si ma izi vua ma Ago ausi ni rarika kolu dru anya lofoga a'a. Jo ombo ki altari andra ni ta aia idele rii kolu dru ta cerere ri i.

Ra ma Sherry a nyangiti ni dujo ma driga si ku rii kitedea mani andrani ma rumbeka asi cidru si i.

Nyijoa Yesu ni nya Opi ni wa, ki nyi ta dijo asi cidru si a? Loku loku ihwe nya lidri ni ama dri ga a? Nyumbe nya asi ni ausi ra ya?

Ihwe nyi ana dri ni ga pi ni ra ya?

Jo ihwe nyi ndutu si Kristo a dri ga ra, nyini ta zi orile iyo. Nyiga Endri Ole ri si. Nyolu mori anidri si vua lase anidri tro.

Lidri hweka Kristo dri ni, cece, cece vua odu alu alu si ga, ga.

Jo nyolu anzo si nyi nyase nyanga iku.

Odu cidru si kolea nyera di nyi nya lejo ata ni mba ya vua nyiba ka nya tani ni mba tesa ni ya. Jo ta dii nyi idea ri odu cidru si nyiga eku driaru si.

Endri Ole rii ani zumadi atijoa olujo lase Opi Kristo dri iga ri i, kendre odu cidru si nya gaka Endri Ole ri si ri ani nyolu tesa okpwo dria ru tro.

Ta ti ihwijo:

Ile nyolu lidri loso si Kristo'ba dri ndedia ri i'a ya? Omba nya lidri ata ni mori okpwo nyidri ri si ku.

Oluka lidri loso Kristo ba dri ia ria ehwini nyini bikaa nya mori si ta loso ri ideka, ku ki ruhweka Endri Ole ridri, anidriadru sa nyetro (jo nyi lari a i) ani ni nya ta mbale odu cidru si.

Nyiba Endri Ole ri komba nya ta ni vua kolu nyiru. ANI ni olule nyetro vua ebu idele nyiru le nyidri si.

Odu cidru si nyazi nyi ENDRI OLE ria driga vua nya'i (allow) ANI olule nyiru nya ra si, Rubanga kolu nyisi ku ki nyolu Rubanga si.

[1] Billy Graham P.140

[2] Billy Graham P.143

LINI AZIA JOA RII

ENZI NI ADU ?

LINI ENZI DRI RII

Mgbwesa ace (Pastor Thomas ni bugu di sidi rii) manze ta Enzi ruzudi ri idri Washington DC Eklesia aa, Lemuruzi alu emu altari pa ozi padere amba ni, jo kai rari ani kojo ta ba Eklesia aa rini. Ani lemuruzi bunya lemuruzi yai tro vua longo dri a dri ni nzedi ri i. iye ; ‘Padere ojo nyi nzea wa’.

Ido jokaa, ojo dini,”mani Enzi zule di ria driba nzele anyini inini endru aa aci andraga ojo, mide Enzi, dejo Ago ba dri nzedi eklesia a dia ritro ri i” Ba amgbwu au ci.

WOW!....Bomu ingoni ri ofe ni!

Ambe Eklesia dri ri idoki ai uyeka hwea hwea, ongo ojoki kare alu ga, "Mai ku"

Mangasi, ara esu ojo ta dii ba amgbwu a ku. Ki ojo ra, Au ele edra kpweri. Izi nai, ana familia i, madi isiki le nai, ana familia i vua eklesia tro odriki lejo dia si ni usure.

Enzi zule di ri i

Oti ama cidru Enzi tro, ongo adu ra Rubanga a dri ni atujo ra. Ama Enzi ba ni ovi ama bi jo "ba" risi (nature) vua ama le kaa ra si.

Jo Kristo emu ama asi ga ra, Enzi amadri karebe ra, kolu dinisa driso Enzi zi idele ruzudi di ri olu ama asi ga ama ni idele.

Ofu oku ri i'a, 2 Samuele 11 ga, nyila Odo madi alu dri, Ole Rubanga ni ndro ani Opi Daudi i, Oni cuwi dru Rubanga ota leti ana lidri ga nza; ki ide Enzi gbworo eri.

Odu zi risi endre ta ani dri jo dri si, ondre izi pelere rii ruani Bathsheba i, ori ka ruje anidri sikati aa, Daudi a nga coka pi a kare ga ori ka izi dia ndula ni umi. Enzi fitco dejo rua ri oko ani ci.

Bathsheba oce ani koko bara aga di, Daudi obi ana Enzi ni zule Ago driaru Uriah nandra di. Eji ana askari amba ni enga ebu anidri ahwili di trii dii ti si, ongo ide ciri Ole madi di kolu dru ana izi tro.

Ana ebu anidri ri raka Rubanga nandra au vua Opi anidri (Daudi) a andraga ausi uriah oga oluka ana izi tro mgbwe. "Sanduku Rubanga dri, Boronzi Israeli dri, vua Juda ti tro kaki de jo laka ka a, Ambe madri ndredi Joab ti ana Askharia tro kaki ru tra vu dalamgbwa a. ki male maya madri joga ta nyare ta mvuka tro vua olure ma izi tro?" Lidri nyidri si vua Endri dri tro, alusa mide ta dii ku. 2 Samuele 11:11.

Daudi le oze Bathsheba Ago ni oja aci ri ia drile ga ausi dru odi ani ra.

Opi (Daudi) a Enzi bate dri vua badijo rii ozu ba andra di, ki Rubanga le oni ote. Samuele 11:27 kojoa, Ta Daudi a idele rii Enzi Rubanga a andraga i.

Daudi onyo Enzi ana idele disi lambgwa ana ejile ri si mgbwu disi owo ere ana Enzi ni rujo vua ebejoa dru sa tro. Ana ilegi ni Yesua longo 51:1-17ni a.

1. Rubanga le nyidri okodi ku risi, kiza koko nyi masi; kiza nyidri retu risi nyi'du ma Enzi ni pi!
2. Nyije ma Enzi ni ra. Enzi madrisi nyije ma pelere!
3. Mera ma Enzi ni ra, ani Enzi madri cidru ote.
4. Minzi te nya andraga adite; mideta nya andraga Enzi ri i.
5. Lokudru oti ma Enzi a, vua mendre oko ma a'a sa Enzi tro.
6. Ile asi Ole ri'i nyiga ma uje ni ciri nyidri si.
7. Nyico ma melemele bi si, ausi mengwi dru Ole; nyijema ausi mande dru lofu ingwe si ra.
8. Nyiba meri udUku anzo asi ebwe tro ri dri ni, ausi hwa nya unyOle ra ri isa kanzo.
9. Nyizu nya mi ni Enzi madri si di, vua nyidu ma Enzi ni pi.
10. Rubanga nyisu ma ru asi pelere ri'i ; nyisu Endri udi vua anda rii ma asi ga.
11. Odro ma nya andraga pi ku, vua odu Endri nyidri Ole ri ma ni piku.
12. Nyihwe mani ziniga anzo engadi nya lari dri ri i , vua nyiba ma Endri kolu laru tro.
13. Ausi meya minidru Enziba nya lejo si, kevu kengwi ki dru nyidri ra.
14. Rubanga ma ari dipi, nyari ma, vua meya manya anda ni ife asi ebwe si.
15. Opi nyawi ma ti ni ausi ma ti keya ka nyi ecura.
16. Iba bi aziga ku, kesu mazi ni sa anzo oko nyi ausi ku.

17. Asi Rubanga lele rii asi laza Enzi si rii, Rubanga asi azadi vua Enzi ru'di rii nyede ku.

Ilegi di i'a nyi nia nya pa ni ingwika Rubanga dri letia ni ote.

Daudi engwi pelere Rubanga tro. Oni ana Enzi ni ote vua ai ani dipi idedia i ni ra. Ta ana kiza lebe Enzi dri aijo dii kpwo nya nya lejo ni ndreka misi ni oca ku. Kendre Daudi a ideka ri ani, kole nyizi lebe Enzi dri ni.

Ana kiza lebe Enzi dri zirega Daudi ebu lejo ehwi na ana Enzi ni itede jo. Nyindre ovi ana ti ebujo ana owojo Enzi ebeka si ri i.

Ta Ruledi idele ku ri i

Opi oru Enzi ani dri rii ra ana ta ruledi ku ri ideka si.

Ebrei'ba ti si Enzi anidri ni karungwe pasha ehwi ani Enzi nya idele andidru ri i.

Enzi Daudi dri ri apa apa ku ide andi dru. Oni ani ka idea unzi ni ote. Oni cara Rubanga dri bate gadi ba dika tro mgbwe rii ote. Oni ta ana idele dii cara Ole ku ni ote ki ofu cara a si angwe ori atu cara Rubanga dri a dri ni ra, kiza ka ride anini kpwe.

Daudi a owo Rubanga dri rii ausi Rubanga kini dru Enzi ani dri ni pi i. lejo ehwi inika ni dii "dika" [1]

Dii lejo ebule ta idoka 1:22-23 nga ru vika vi ri i. bugu Ole ri a jOle "Tete Noe ti ana familia tro, Rubanga idiba eyi si kpwodru. Ta lidri ki angwe ka re ta tambajo ri ia ku rii (idi ra) oli ani lidri ga pi".

Opi Daudi ori ka Rubanga ni utta ausi kebe dru ana Enzi ni ra vua kigwe dru dria ra i ori kozia ausini ana Enzi ni igwe dru lidri ani dri iga ra. Dii ta ridedi ri I jo iru nya Enzi ni ra a'l si nyengwi lari a Kristo drii i.

Isaia 43:25 kojoa, ma I vua ondo mai ma madi nya Enzi ni indi di pi ma ra si rii draa mera nya Enzi ni diku.

Daudi a Enzi ni kendre mori sile bugu Rubanga dri i'a ri ani. Ole kodiru pi. Ori ka Rubanga nizi ausi ni tete oli ta sile na I ku ki kodi a'di ausi ni

madizi kesu dru bugu a'a ni pelere andi ako. Ana lele rii indi bugu dia a ni indi ausi tazi ka rula laka wa ni kpwe.

Enzi esidi ku ri i (iniquity)

Enzi esidi ku dii Daudi a jole ana ti si vu erijoa dru ama Enzi anidri rurega ri i. Enzi esi di ku dia ehwi ni Ebrei 'ba ti si ungwea awon, ehwi ani ta esidi idele ku ri i.

Ovi dru madi zi obi jo, ba kpwo dru e'i a naa ri kojoa nyi fundi loso rere ri i iza ta bika si ba dia rii cidru ra.

Ki madi amba ta ubidi ri emu ojo "ta nya bile dii anda ku"

Fundi amba di enze ta abi di ipima jo rii (plumb) oba abi di iru esuru ta di obiru ego.

Opi Daudi koraa ani ta cidru ga anda. Nosi oni ani anda ku ni ote, ki kojoa "ma madi ndedia ni rii ku ki ma loso. Maci ilegi ga vua ma azi hwe. Ma Ata loso ri i vua madi ide idedi mberu akori i , nyabi ma ba zi tro ni ande ma i".

Odi zi si Rubanga ipima Daudi a anda ni ana pima (plumb) si, eze Profeta Nathan ni, Opi Dauda dri odo ta idele unzi ri tro.

Ojo anini, "Ago zi eri kaki olu Ei au a. Zi rii ta tro , ki zi rii ta ako. Ta tro di dri Bilo oti, ti tro ekpwadru".

Ki madi ta ako di dri eje tete Bilo aroni alu, izo Bilo angwa di ozo ana baciri tro, koba ka Linya nya au, ka eyi mvu kopo ani dri si, ko de odu ga kolaa ana a ga, kendre ana a ga, kendre ana zaangwa i ani. Madi zi amu emu madi tattro di dri, anile Ole ana Bilo kusa ti ni ika amu dini au ku, edu madi ta ako dia bio aroni angwa ni oli madi amu dini au. 2 Samuele 12:1-4.

Daudi oce ani keri ta dii di, onga madi ta tro di idri anya, ori jole, ``Ru opi ni lidri ri dri si ,loku loku ,madi ta di idedi dii oleru kodra ra, vua kole kohwe bilo dia ti ni bilo su(4) si amala ide ta dii wadizi ni ru kiza ako.” Vv 5-6.

Profeta ai opi a ti ni lejo disi: ``Nyi madi na i!

Dii lejo Opi Rubanga Israeli dri ri a jole rii i, ma i (Rubanga) atri nyi adusi meco nyi opi Israeli dri i, vua ma alua di enzu nyi saulo a dri ga si ni.

Ahwe askari amba ti ana izi tro nyini aia ta mbale ma i. Ahwe nyi dri jo Israeli dri i vua Juda dri tro, vua jo ta ma hwele dii nyi ni ga, ma zi ani inzara.

Nyede lejo Opi dri ta unzi di ideka andra aru si adu si?. Iso Uriah ni Hittite go rii iligo si vuru, idu ana izi ni nyi ni izi dru pi, idi ani iligo Amon a ngwaapi dri si,” vv 7-9.

Daudi a enzi ni oni ra, draa ka ani ndre enzi dipi, onyo cara ra, oku ego, ehwi le Rubanga dri i'a si pi. Ma ego –kowo, Nyije ma pelere enzi madri dii I'a si i (longo 51:2).

Lejo dia driba enzeru dini, `` Nyije ca” lejo ehwi dii nyesua Biblia oku rii ga Kate vu mudi tou limbi alu. Ana ehwi ce rere rii ``kengwi udi” [2] ehwi ani kareri kendre ba ziti i kusa paderea evuka itu ogbworo Ekelezia dri iga bongo pelere tro ni na ani.

Dii kendre sile Israeli a aci dri i'a (Exodus) 19:10-11, `` Rubanga ojo Moze ni,” Nyi mu ba nyi dri ri dri , nyije aia enzini endru vua obu, ongo kojeki aia bongo ni; odu ina joa risi koluki baba, ausi odu ina joa ri si Opi kesi be Sinai a dri ga si vuru kare ai dri iga”. Ausi ni kaki dru olu ole opi nandra. Kaki aia bongo ni to eyi ebwe a, kaki mgbwaa oni dri vua kaki tua pasi, paka Kofu ‘ngwe pelere.

Daudi i'sa ole ani kojeru pelere (enzi ani dri i'a) Opi ni andra kendre ana bongu jeka ri ani.

Ana enzi ni kendre bongu isegere di andi si ci ri ani ole oje.

Ana oluka ga (bara) si Daudi a bongu bilo eijo rii tesa igwea dria'di koku ari ana bilo di enzijo oci a ru ani usojo bibi ri tro.

Utrwa ru otro bua ana bilo egwedi di di ekurega. Kondrea endre ka ana bongu ni-di tiri tiri di to eyi ebwe ri i,a , endre ka bongu di eco, komgbwaa vua kotria paka bongu di kofu ruje pelere.

Draa opi (Daudi) ka Rubanga ni zi kide dru ani ni kendre andrani ana endre a idekaa ana bongu andi si ri ani. Ori kojoa, ``misegere enzi si. Andi oku maru ci ! Opi nyi ba unzi ma endri dri kengwi pelere.

Enzi

Lejo ehwi najoa Eberei'ba ti si Daudi a ebule ta ana idele ria driba ni nze jo rii ``hatah”.

Buku longo dri iga (longo 51:3), drib ani enzeru enzi (`ma enzi ni tesa ma mandra”).

Di a ehwi ni``ta care ga ri igweka”

Daudi ni barangwa ki oni lacuruka vi ka ote. Jo ilere ta vile ki ovi mbi, ana ozi alu ri koza``nyi ndre ivi mbi” ka ta di era dini ana oluka ago enzi retu tro ri i si, kongo kowo ana nga si, `` oh , Rubanga ibi ma ta nza ribatini kovu bate dii ra.

Andro ka vua badi ka ku. Migwe ta, macarega rii ingoni”.

Jo loku dru ile nya enzi ni ruka ra, kole nyi jo Opi Daudi a dzojo ri ani `ma enzi ni loku dru enzi retugo dru, migwe ta ma carega rii ra. Itca nya enzi ni rure kuru jo loku- dru indre unzi enzi na dri ni ra i, kole anyeriru Rubanga tro lokudru nyi unzi aludi sa kiza ako, Longo 51:2, Daudi ebu lejo ehwi ``enzi jeka”. U'pi Rubanga ni, ``nyije mani ma enzi ni”.

Lejo dia ehwi ni, ``oluka enzi ako kusa jokaa nyi anda, ofu udi ri iga lejo di kitedea enzi ako kusa anda. [3] Daudi ori kojoa Rubanga ni kondre ani kendre madi enzi ako ri ani kusa anda.

Daudi a enzi ni dobo ani laka kolea nyengwi ziani pelere. Andrani o'ku jo madi ani dobo oko ra kole kolu adute ana ozi ti tro kusa familia tro i. Kolu tauni a kusa ega bazi tro kpwe. Jo madi emu laga aru ire kole koza``Andi! Andi !!”

Kijo madi ani o'ja ana laza n'vure ba zi ru sa wa di iga ra, kole komu padere dri kipima ani kohwe ani ni drimgbwo ani pelere laza ako.

Daudi onzeti,``Opi,kendre laza dobodri ria ma koka ra ri ani. Ma avu ma laza si i. Nyije vua nyija ma, m'illegi”.

Unzi nya enzi dri a'ika ni ta adu rii ku. Tesa kole isu madi zi ona enzi naa ruaru.

Adamu ti Eva tro esuki ava zi ani ani ri i.

Erijo nainga, madi alu alu ava na i'a ri ini ru ta unaka madi zi ru si ra.

Daudi isa nosi ori 'naa Bathsheba ni ru, ki ori odu ra a'ijoa dru ra. Enzi driaru ni eri bate vua ba'dika. Ani enzi dipi, igwe leti Rubanga dri i ra. Driaa ka ana enzi ni a'i vua korua.

Longo 51:4 kitedea Daudi a enzi ani dri a'ikani eri anide enzi dii te madi zi ni adite ku ki Rubanga ni sa tro.

A`i anangasi ojo, Nyiru, Nyi adute; mide unzi vua mide ta esi di ku rii nyandraga, Ausini nya anda si , ta nyajole ri kolu dru cejo nyi lejo ali ri i. Odo opi Daudi dri di ka nyi ni jo sitani kita'ba okpwo Rubanga dri ri sa kode enzi anile ci ri i`a wa ri ka madi zi sa ita a ta diani di idejo wa. [4]

[1] Benjamin Davidson, the analytical Hebrew and Chaldea Laxicon. Around rapids, Mich.

Zondervan, publishing house, 1977.p.478.

[2] Spiros zodhiates, the Hebrew-greek key study bible, Chattanooga, Tenn, : AMG publishers , 1984,p. 1065.

[3] Greek English Dictionary of the New Testament. United Bible Societies, 1971.P.246.

[4] I am indepted to Dr Cecil 12,Tylor, Dean of department of Religion of the university of mobile, Alabama for teaching me these principles from psalm 51 regarding sin and supplying me with his research on this subject.

TA IHWI KA

Yesu kengwi ra odu a`a risi saa cidru resudi ra ri si.

A . Kristoba ni/ Ba lari a rini

Oleru amolu mi tro vua a`i nza ritro. Yesu ojo `` nyolu a`i nza ri tro drale i mako ma nyini lidri cupeo tro ri hwe au”.

Tauni retugo Pompeii ni Itali a, kinya ubi alidi pi risi, Volicano ofe naa ana akadi di odi tauni di i'a 'ba aru naa rii kpwordu, lini ba (scientist) ovu naa udiki ta ana dri vule di dii tauni na i`a rii.

Ba ewo alu ri esuki hwa askari go odu na si ta utedi ri dri i. ocoti tauni a agaga esi ri iga , Askari go naa ani ana ebu ni ti ka ana ebu ni ide a`i retu ri tro.

Nosi esu ori kojoa, `Ma amba nyi ba ma dia josa adu kideru ni ma`i ra.

Hwa askari go zi dri esu ra, ori kolu pi. Driaru ani a`i ako, (ford. P 113).

Nyi nyi dri ingo i? Nyi lu Rubanga dri si pi ya? Nyi ana cara ni a nya lidri ga tadru ya? Nyi a`i tro ebu opi dri ig i ya?

B . Ba Egweka di ri ni / kafiri bani

Lazi ni dii i, nyi baba odu opi a engwijo risi iya ? Jo nyi baba ku, endru saa disi nyi hwe nya lidri ni kristo ni, odra nya enzi a tini uhwejo, ose ani ra oko onzi dra ga si ra.

A`i si kemu nya lidri ni a, ka nya enzi ni ebera koko ka nyi ni lidri udi vua ekodi ku ri hwe au.

Nyilegi saa disi, nyi zi yesu kemu nya lidri ni a.

Nyi baba, engwika eri joa Kristo dri ni jo kristo ni nya lidri ga vua nya asi ga i.

**LEJO TUDERI JOA RI I
KRUCE KRISTO DRI I
LINI REMUJO ALU RUBANGA TRO RI I**

Male mangasi, ma recute kruce ama opi yesu kristo dri si: leti ana kruce dri si ta vudri ri odra mani ra, masa adra ta vudri ri ni ra, Galatia'ba 6:14.

Ta idoka

Kruce kristo dri rii ta ondo to majugo Paulo a ta nzere dria ru ri i, ojo ma te recu kruce kristo dri si, ki ani le ka recu ta amgbwu sisa wa. Ani le kolera ka recu oti Kristo dri 'ago' ako ri si sawa, amala madi zi tile 'ago' ako ani iyo kendre yesu dri ani i.

Ka ani ecu nyuma kristo a idele risi sa wa, kuri madi zi nyuma idedi kristo dri ani ani iyo.

Ka ani ecu lini kristo a inile risi sawa, adu si madi zi lini kere Yesu dri ani na iyo.

Ka ani ecu o'nzika kristo dri si, adu si madi zi onzidi draga si Yesu dri ani na iyo.

Iyo, ojo nyi recu eku kruce Kristo dri si kpwe.

Adusi? Kruce ni ofu ndedia buku ole ri a rusijo driaru ri i.

Odu disi ba million ubi dri ociru ra ovi kruce Kristo dri si.

Odu zi si ma yare Nepal ga rii, ma (Padere Thomas ni buku di sidi rii) azi egori zi alu, Yesu odra kruce dri adusi. "Onita driaru ku, ojo, migeni nosi odra ija lejo si".

Ba million ekpwadru ri ni kruce ni ovi geni dri i. Amandrea alama kruce drii eklesia dri si. Ba ka alama kruce dri di usu ai embesi. Ba ziti kendre ki ilegi re kaki alama kruce dri si ai andrati ga kpwa.

Ki ba ziti ni alama kruce dri ni aini cuwi ku.

Ole ki ku hwa. Cara ai dri ole ku. Buku ole ri ojo ka bani leti aliali. Kruce ni Roma'ba kebua enziba dijo. Ta ce rii dii, sitani evu kruce kristo dri rii ra.

Unza baziti ubi, kojoa Kristo odra sa kruce dri ku. Islamu ba ovidru, a'i ki ra, kaki inia Yesu ni rusi odra kruce dri kuru.

Ta cara historia dri ria vu okole ra vua cerere rii Yesu ni Nazareti go rii lokudru odra kruce dri ra.

KRUCE DRI AMINI ADU?

I. Alu kruce kitedea Amani ba cidru ideki enzi ra.

Buku ole ri kojoa, ba cidru inziki ra, a'i Rubanga eku niga lolu (**Roma 'ba 3:23**).

Rubanga eke bani cara mudri.

1. Nyi dri Rubanga zi mandra ga iyo.

Ba ide Rubanga drile mgbwi mgbwi ekpwadru buku ole ri kojoa, ide ta zi oko oru ku.

Ki ba dri ta rule rii ekpwa dru. Ba ka Maria ni Yesu a endre isa rua, robino, ba bu ga, ta idele drisi ri tro, siti

Aba ama oru onde Rubanga ni ra disi ama ama ta lele ri ide au Rubanga dri I ku. Amengwi Rubanga ama lidri i.

2. Ojo ru Rubanga dri ilili ku.
3. Nyera nyori itu ogbworo ri i.
4. Nyi ru nya ata ti nya endre tro.

5. Odiba ku. Ki Yesu ojo jo nyini a'ngala asi ga a'a oviru nyi de enzi naa ra tro ra.
6. Ide ta ini rii ku ole bate ku ki Yesu ojo jo fitco nyi ni a'a oviru nyida enzi diira tro ra.
7. Ogu ta ku.
8. Ojo ti enzo ku. Ehwi ani unza ba ku.
9. Ole ta ba zi dri i ku. Ehwi ani ngwili ta madizi dri, ka nyiji ogu ga ni.

Disi, draa mazi nyi, adi ide enzi alusa kuru rii ni?

Adi onyo ciki Rubanga dri alusa kuru rii ni?

Adi ni anda/enzi ako rii ni.

Ta di a a'i ni ba cidru ide enzi ra.

Enzi amadri oba Amani ru Rubanga na ndra ci amala ani ole.

II. Erijoa ni, kruce ka Amani le Rubanga dri itede.

Josa amolu enziba, ki Kristo ole nyi ra.

Bibia ojo erwa enzi dri rii au di. Dii dra ari a osu ka si.

Draka ari a osu kasi ni laje /luhwe enzi dri Rubanga a a'l le ra ri i.

Ebrei 'ba 9:22 kojoa, ari ni osu ka ako enzi ka rudu kpwe.

Ofu ama Abi dri ia, odo Abraham ni ata suru jewish dri ri dri i. oji ana bara Isako ni azil, ba azi jo enzi dujo rini. Ki mgbwesa, Isako a ari ni raka enzi dujo a kare ga, Rubanga imba ani ci oko ohwe ani ni bilogo. Oba ari bilogo di dri ora ni. (Buku idoka dri 22)

Ati ati ofu ama Abi dri ri ia odo boronzi Israeli dri oluka Opigo dru ejito aa ridri i.

Rubanga oze mose ni ejito a kari dru ai Opigo asi koji dru ai kare cara le anini ri iga. Ki Opi ejito dri ole aini vu ka kebeki ejito ni ra ni ku. Rubanga eze laza ausi keri dru ta ehwi ki dri ani okpwo vua asi ti a isa okpwo. Disi Rubanga eze maaika dra dri ni emu ali ejito a asi ndre odi boronzi tile kayo ejito aa rii kwokpwo ejito ni mgbwa jo. Rubanga ojo (boronzi Israeli dri ni)

koduki bilo oso rii koliki koko kutraki ari ani ai dri joti feremu ru. Ausi jo anjeli dra dri emu ni kali dru ai idri si tu. Jo alu au ari joti aniga si aa na idri si i. (Aci Israeli dri 12:23)

Boronzi Israeli dri ebe ejito ni di osi ki tabernakulu. Padere go amba ri kohwi tabernakulu a naa kare Ungwele ole, ole dri di iga kinya ga vu alu. Komu kare ole, ole dri di iga ka bilo angwa loso riji tro kolia koba ari a kosu enzi naa enzi aidri dujo pi.

Ari ni ta ruledi enzi ba dri dujo rii (Nyila **Levitika 16:21-22**):

Kojoru ni leti zi si ehwi ani, madi enzi dipi a (ambaka ana lejo niti) ari osu ka ni si Rubanga ai ari anyuhwa dri kora enzi ni ni ra.

Ari Yesu dri osu di ri ombo ari anyuhwa dri ria kare ga ni. Anyuhwa azi ka au koba ba asi (kaza) kareco kpwe. Ari anyuhwa dri a raka enzi dujo au ni driso bobo dru.

(Ebrei 'ba 9:12).

Ehwi ani ari bilo angwa dri ra ra di ri ka enzi dipi a asi ni eco kpwe. Ba ka enzi ide ni vua ari bilo angwa dri kosu enzi anidri dujo ni. Dii ari bilo angwa dri kosu enzi anidri iti ni ana asi ecoka iku.

Disi Rubanga ecoru ba na ru ni Yesu i.

Yoana batista ojo, dii bilo angwa Rubanga drii i.

Yesu kolu azi azile tati asejo ri i. kolu azi ba ka ba azi au enzi dujo ri i. ana dra drajo kruce dri rii kolu dra ou vua ari a osujo laka daku enzi ba vu ndutu dri ria andi ni jejo ri i.

1 Korinto 'ba 5:17 kojoa, Kristo ni ama bilo angwa ALIKA dri isa aziru ama si ra.

Mateo 20:28 kojoa, ani sa, ngwaapi ba dri emu ana ta mba le ku, ki emu ani komba dru ba ta vua **LIDRI ANI DRI AZIRE BA AMGBWU IDAKAJO.**

Damana enzi 'ba ni rii adu?

Ma di sidi ni, maya Columbia vudri vu amgbwu ta nzere vua tainire lejo Rubanga dri idri. Madi ma ti ni idri di ria adrupi ni oyoro Ungwele “communist” (ba ta au ripika au ri i) oko ki oji ki ani be a.

Ta adrupi ni engwijo wa rii oleru familia driaru koke sillingi dka dri dii oyoro ba dini ausi kaki kaki adrupi ni ebe ra.

Yesu Kristo isa odra kruce dri, osu ana arini damana dru ausi enzi ama dri ri karebe ra.

Ani madi razire ausi enzi ba zi dri ni rebejo ri i.

Amala atitisa enzi a musara ni draka ari ni osu kasi. Yesu uhwe damana naa nya kare ga. (odra ama si) (Roma 'ba 5:8).

Buku ole ri kojoa, lezi ndedia madi zi dri diani ani iyo, ana lidri anidri a sinze jo ana ozi ti si ni dii. Rubanga ole nyi ndro.

Dii oku le ndedia rii, Rubanga ole nyi ndro! Buku ole kojoa, Rubanga a le ana ama lejo ndro dii itede esu driso amolu enzi a odra amasi.

Rubanga ole nyi ndro

Buku ole ri kojoa, esu lidra ama enzi si, ru ani bibi ama enzi si;

Rubanga ole nyi ndro

Efeso 'ba 1:7 kojoa, ani si amesu damana ari ani dri si, lebe enzi dri ri si, le ani dri ama ruga retugo risi. Rubanga ole nyi ndro.

Buku ole ri kojoa, ini ta hwele anyi ayujo lidri konyi ako anya esule anya abi ti rii ote, ani dii ta rizadi ra ri ani ani ku, kendre mula ika kusa ingwe sudi su ri ani ku. Ayu anyi ARI KRISTO DRI LAJE NZA RI SI, azi ani kendre bilo angwa enzi ako ri ani. (1 Petro 1:18-19).

Ta Ihwi Ka

Ego ri zi alu kolu united state a ru ani George Wilson i. ide nzi unzi rere ba dijo rii saa ana gamete ni meli rejo risi. Ana enzi ni unzi rere esu esi ca rii lamgbwa dra dri alika ani ni au.

Ajugo Lincoln ni kala nza ritro, disi odu karatasi osi dri aru ojo, oji saa ra paka kesi driaru ocandi ajugo united state (america) dri Andrew Jackson na ndra. Andrew Jackson ia ebe anini ra.

Ki ta zi alu ehwi ani oma rerile kpwe.

George Wilson oga ebe ani ra ni mgbwe. Kesi di oca ndi amba kesi oru (supreme) ri dri. Disi lejo di aliru dini. Ta ebe le ra ri kengwi ta ebele ra rii dru kpwe jo ta ebedia ai ta ebele ra rii kuru i. disi gamete ali ali dra dri rii driaru a'u.

Rubanga ohwe nyini lebe enzi drii ra.

Yesu a draka kruce dri oje nya enzi ni ari anidri ri si. Idaka nyira vua ohwe nyini lebe enzi dri I vua aci olure tadru ri iga sa tro.

Ki kolea nya'I lebe enzi dri dii kpwa.

Kristo odra ama enzi si, ose ani ra oko onzi odu ina a vuga ra. (1 Korinto 'ba 15:1-4). Ani lidri vua ole ani kolu nya asi ga. Uhwe nya enzi a tini ana ari si.

Buku ole ri kojoa, ai ziti amgbwu ri a'I ki ani ra di ohwe ai ni okpwo engwijo boronzi Rubanga dri I (Yoana 1:12; KJV)

A. Enzi ruka, Dia ehwi ni recoka/engwika. Kole nyi lea nyi I kusa nya'I a nyi I Rubanga ni ehwi jo nya lidri ni a endri ole dri aru si ausi ka dru nya lidri ni eco ra. Nyidri okpwo iyo nyini recojo enzi a si pi ki rari dubasi nyai ani ni ewijo nyeco jo i. nyi baba ya nya lidri ni ecojo Kristo dri I vua ani ni olujo Opi, Rubanga vua amba nya lidri dri ri i.

B. A'i, Di onde lete Rubanga ni igeni ka ni ra. Ehwi ani nya lidri ni azi ka Yesu dri rere ra amala ani Opi i vua geni baka ruaru ani nya Laridipi i.

Jo ile nya enzi keberu ra vua nYesu Kristo ni nya lidri ni ga, cuwi, nyi a'i si ilegi wa vua nyi dru Kristo ni zi kehwi dru nya lidri ni ga sawa disi.

Buku ole ri kojoa, ba cidru ru Opi dri ungweka ri kevu ka rari ra. (Roma 'ba 10:13).

Tele nyilegi ilegi di i: Opi ma enzi dipi, migeni idra ra oko nyonzira enzi ma dri si. Ma'l nyi emue ma asi ga saa disi vua nyolu ma Opi vua lari dipi i.

Jo nyilegi ilegi dii ra nyiko nyilegi zi nyiko nyanzo Opi ni ana nyarika enzi a si pi si vua aci olure tadru rii iga sa tro.

**LEJO ARO JOADRU RI I
LEJO ALIKA NI ADU?
LINI LEJO ALIKA DRI I**

Disidru atidri ra, madi alu au a lejo ni adi alia a'I ani dri si, kesi si ku.
Roma 'ba 3:38.

Ilegi madi 'ba didi kpwo ri dri i.

Askari amba amadri tauni a ri ojo meko ana vu ni ana telefoni ai re emi naa vu ga i.

Are motoka si vu ini Louisiana dri iga si angwe olu mgbwesa amba di ace amandre 'ba isu draka ra ri udeki gudu oni hwi siri kare ba aka di iga di i. ubwi ai osu si dria dria. Odu ubi sa kare aia drare ga na kendre ote ari aidri osu di na si. Emi emi uba ta vu ojue polisia tro.

Ba amgbwu osu tro otce tro oto ayi a ba ta di ideka di ndru si ini asi ra. Obu lovuru esuki madi di ohwi jo sile onya ta mbajo ri i'a. rere oji ani mabusu kare Ungwele Clinton parish ni di iga ana odu hwijo koti a vua lali tro ri utere.

Kinya dii ma oluka fonyi oru ri iga si draa engwi ma lidri i sabiti cidru si ma ya ilegi ga ta nzere mabusu jo di ia. Sabiti madi di jijo na a nainga sa amura. Odu nasi inini ajo mabusua dini jo kideki enzi ingoni ri i sa, Rubanga ka aini ebea ra jo kaki aia enzi ni ru vua igeni ki Kristo ni au olule aia Opi vua Laridipi i.

Ma'i a'i lekaa ai kohwe aia lidri ni Kristo ni rii kevu kowoki vuru jo a dia ma andra ga.

Cece oguga madi zi emu andraga, osi oro kpwo mandraga ido owoka, mindra osu rudu, ojo megwe ra ta ma idele risi. Rubanga ka mani ebea ya?

La'u, kara madi nyodi mgbwu dii ani madi ba andrani ma imwa a tii ndrele udeka gudu nabatii udika rii.

O'o milegi ani ni ra. Enzi zi Rubanga ni ebele kpwe ani iyo. Odu nasi andre ovi madi ba udi di ni dia ilegi jo rii, ana Kristo ni zika kebe ani ni ra vua kemu remure anetro ana asi ga i. loku ta di ka ridera ra? Ledii ai ana Rubanga tro ka ki nia ote rii ni. Ma nile ote rii, jo lokudru ai asi si, Rubanga

ka ana enzi nidu kobaa Kristo ni dri. Kristo onzi madi ba udidi dia enzi ni kruce dri ra.

Yesu a drare kruce dri na inga omgbwa ani enzi ba a idele ba udijo kpwo kpwo na iti ra.

Ali lali driaru umbe ani enzi ba udijo nasi ra. Mabusia cidru dibati enzi ni oba Yesu ni dri josa kolu madi enzi ako rii sa i.

Dii ta ridedi rii. Ana ru si, Kristo ota icandi cidru lamgbwa tro esu mgbwale madi ba udidi ni dri rii ra.

Nyera ta esule ta idoka ga rii, lini Arojoa dri di iga rii vua vua lejo Roma **5:1** dri ni.

Saa madi enzi idedi dia Yesu ni a'ka ani ana Opi vua Laridipi i si, mgbwesa Rubanga ayu ani enzi a pi ohwe ani ni drmgbwo au.

Esu madi ba udidi oya Rubanga, ni Ata dru ri andra di, odu lejo alijo ri inga ka ani esu enzi ako rarii kesua ani anda Kristo dri tro.

Ata ka asi ani ndre kesua ana bara Yesu Kristo, ni asi aru aa, mgbwesa kojoa ani ni, mai nyi ra ehwile madri jo ga. Buku ole ri ka di ungwe anda esuka, anda esuka ni buku olera lali Ungwele Lari ri i.

Buku ole Ungwele “Amplified Bible” ni a Roma ‘ba 5:1 karula, Disidru ama esuka anda si (ebe ama ra, ohwe Amani drimgbwo anda dri ra, vua amba anda Rubanga dri iga) ai si anyiba (gaadru sa ce rii) esu (ebwe remujo Rubanga tro) vua mbajo anda a ru Yesu Kristo (upele ra vua trile ra) ri i.

Lejo alika anda si a ehwini Rubanga ka maba, anda kendre ati ti mide enzi kuru ani kendre ma olure anda dri ani.

Jo ondre nya anda ni ra kesua enzi nyidri tii vua lamgbwa driaru ritro odu pi, rarii Yesu a anda ni ohwi nya ruga ni.

Kusa, Rubanga ama Ata ka nya ai ni ndre au ki enzi nya idele ria unzi iku, ka anda ana ngwaapi dri ndre au.

Anda ndrele dii ka ta ridedi odu nya Kristo ni ai jo ani nya Opi vua laripidipi (John 1:12) i ri dri itede au.

Jo ali anda nyi dri ra nya kesi a driba ka nyeco Rubanga a andra ga.

Madi isiki le ri komba kesi andra ka lali ana driga ri ute. Jo ola ta sile ri iga, enziako, mgbwe madi didri enzi iyo. Kori kehwi angwe madi enzi ako ri i. esu ani anda.

Nyesuka anda Rubanga nandra onde lejo alika nya anda a vu si, nyi anda ni ra. Ehwi ani ati ti sa nyi enzi ako. Rubanga oba anda Yesu Kristo dri nyasi ra.

Galatia 3:6, buku ole Ungwele (Amplified Bible) kojoa, Abramo ni, ai Rubanga ni ra ai ani dri si Rubanga ai ani madi anda ri I ri ani.

Lejo dia driba karenze ofu udi Giriki ti si ia ehwi ani (logizomai). Ehwiani karula, karesu, weli a ka rudu vua ewhia a koko ka ritede ka ruba madi alu alu a ru ni ga ci.

Abramo igeni Rubanga ra, vua ana ai oba geni ehwi ani ni anda aindri a vusi.

Dia ewhini dri de di ohweru ani ni ra iku.

Naa Lari ta nya idele risi ri i. Driaru ohwe ba ana andraga rii Rubanga dri ongo ai Rubanga a lari ni ra. [8]

Roma 'ba 4:6 vua 8, buku ole ri kojoa, Daudi isa oja ra kendre madi tutu Rubanga dri esudi anda si kendre ebu si ku ri ani....Tutu kolu madi Rubanga a bi bare enzi dri aru iga ku rini.

V.22-25 Kojoa, Disidru ungwe ani anda.

Dii anisi ku ki osiru ungwe ani anda, vua ama ni sa tro, madi tutu di esudi wa ri ani igeni di ri I vua ani madi Yesu ama Opi ni inzi di dra ga ri i, ani madi hwele enzi amadri si vua onzi anda amadri ni ri i.

Ejo ehwi, ohweru ani dri, ni di osiru Abramo ni adite ku. Osiru ama cidru ni sa tro ba Rubanga ata ni igeni ka inzi Yesu ni draga si ra. Geni amadri Kristo a dri ga risi, ama ta hwele ria weli karinza anda si.

Nyi bi nyi zile nyanga si, di ka ride ingoni?

Ani manga si ote. Oti si vua ana ruhweka ra si, ma enzi dipi. Adi ma ba anda ga kpwe.

Nyuma anda dri a ehwi ni erika ni, dubasi, ai si, nyai ta ce rii, Yesu ide enzi ana lidri ni a kuru. Ani cere ki odra enzi ovisi kruce dri i kendre enzi dipi ani. Adusi?

Amala saa dra driaru drisi, Rubanga ama Ata oba Yesu a driga enzi amadri rii cidru si.

Odu ana driga anzi kpwordru nyidri i vua madri isa tro. Oya kruce dri naa enzi ako, ki ani kidaka dru nyi lamgbwa enzi dri ia pi si. Odra nyisi.

Roma 'ba 5:19; Majugo Paulo osi ta lejo di idri.

Dri okpwo madi alu dri a ba cidru ecoka enzi basi, alua ri ani laru madi alu dri ka ba cidru eco Rubanga andra anda.

1 Korinto 'ba 1:30 ni a ala, Rubanga eco anyi olule aki Yesu Kristo dri i vua Rubanga a ta di ideka si eco ani ciri amadri i, loso amadri i, leti amadri olujo ole ri I vua drimgbwo hwejo Amani.

Eri ta di a ehwi ni ego dru ku, nya anda ni ipima ka, ka nyi ba anda ga kpwe ki adi nya anda ni ni anda Kristo dri si nya ruga i dii hwe Rubanga dri i.

Roma 'ba 3:24 kojoa, ki kiza Rubanga dri si oba ai ana andra anda ilili, eti Yesu kristo a ai ari jo ri si.

Nyinita sile dia dia ehwi ni bi si bi si. Anda ni Rubanga kohwea ni. Adi hwea tutu si, kiza Rubanga dri ekodiku vua upe ako ri si. Driba ani nzerega ta cidru hwee rii adi hwea ilili kolu nyidri i ni kpwe. Hwe tutu dri adi hwe ate madi ole ru kohwe ru ani ni ra risiku, ki ani ta ati ati sa nyi dri ku ri i.

Jo nYesu Kristo ni nya lidriga ni, ta erika ride ni. Nya enzi ka nyebera ka ribi Yesu ni ru.

Erijoa rii, andanda Kristo dri kehwi nya asi ga.

Leco ka ride.

Kristo ka ana anda ni eco nya enzi si. Dii leco kendre loso ani ingoni; enzi amadri ama anda si!

Ta ti eko ka.

Nyiba ka anda ga oko ta dibati ti sa tro:

1. Adi nyiba anda ga sawa nasi. Jo Kristo ehwi nya lidri ga ra, mgbwe oba nya anda ni ra.
2. Nyibaka anda ga ni adi drimgbwo hwe nyini, nyi enzi ako, enzi nya idele ra ri iga vua nya idele andra ga ri isa tro.
3. Nyi anda a ewini, Rubanga ebe nya enzi ni ra, amala Kristo odu nya enzi nipi. (Oku rii, driadru rii vua obu rii) sawa ana drajo kruce dri nya enzi si ri si.
4. Nya anda a ehwi ni eberu nyi ni bobo dru ra.
5. Nya anda a ewini Rubanga oba nya asi vua lidri ga anda Kristo dri i.
6. Nyanda a ewini, jo anYesuru Rubanga tro odu lejo alijo risi ni sa Rubanga ka nya endri ni ndre kesua enzi laka iyoki kesua anda Kristo dri i.
7. Nya anda a ewini, ati ati sa nada Kristo dri nyiru disi nyi mu kare olure tadru rii ri iga bu a Rubanga dri lidri olure tadru rii cidru ni.

1 Yoana 5:12-13, Buku ole ri kojoa, madi ngwaapi a olure asi ani ri dri lidri dii aa vua madi ngwaapi a olure asi aru iyo ri dri lidri dii iyo. Mata di sijo nyini rii, ausi anyi ‘ba Rubanga a ngwaapi a ru ni ai ka rii koni dru anyidri lidri olure tadru rii aa ni ote.

Nyi zi nyi nyanga si, Ani madri ngwaapi ni aa ni ote a, madri anda a’- lari tutu si ai Kristo dri si (Efeso ‘ba 2:8-9)?

Madi ‘ba udidi ri isa oni dii ote.

1. Kenneth S. Wuest, Romans in the Greek New Testament, Wuest's Word Studies for the English Readers, WM
B.Eerdmans Publishing, Grand Rapids, Michigan 1995, P.67

**LINI DRI CALU JOARI I
ROZI KOKA VUA RIFUKA EHWI A NI ADU?
LINI ROZI KOKA VUA RIFUKA ENZI A RI DRI I**

Ati ti sa Enzi ako vua rifuka Enzi aa leco Yesu Kristo dri iga ri i. Roma 'ba 3:24

Ire ba kale elifu eri, otraki ru tauni a kare mgbwo ri iga Neponecema, Minas Gerais aa vua Brazil aa Filimu Yesu dri ba leco Kristo dri ria idele ri ndrere. Odu nasi undrwele aga ma (Bugu di si di ni Padere Thomas) si, ma filimu ta ti ekojo riba, Kristo ni epaka kruce dri iga vua ba pa etrale aia idri ni kejo Yesu dri aia Opi vua lari dipi I dru.

Ba kpwo dru odro mi fiimu dii ga. Ba omba kpwo di. Mi kaci ta rideka rii vu si, askaria Roma'ba dri kaki misumari epa aru ni, ba amgbwu ba rutraka ri ia ziti odi ti kaki owo. Ziti oji aia mi ni ndi, kendre sawa nasi ai Yesu i ani. Ba amgbwu ni asi kaza ta nasi.

Mgbwesa Ago zi elu mutuka kio aya si cinema dri ri bare driaru ri iga esi ire kitambala eno ndrejo dri aru ritro. Oca ani kore kuru, emvu oko kio di dja nzi nzi, vulega andra ga, oza ere ojo Portuguse ti si, “mate me, mate me, mate me”

Dii portuguese ti si ehwi ani, nyidi ma, nyidi ma, nyidi ma!

Ole Yesu kodra ni ku. Ole ani kodra Yesu a kare da (dii ungwea mundu ti si, redemption).

Madi di oni ku ani mbi. Ole ani kodra Yesu a kare ga, ki nya elifu eri a vuga, ama Opi odra ana (egori dii) kare ga ra vua ama kare ga sa tro.

Ana yare kruce ni ga ri i, Yesu kojoa, anyidi ma, anyidi ma, anyidi ma!

Enzi a laje ni lamgbwa. Laje dii dra. Ama Enzi ni rebejo ra, madi zi odra tia ru ni. Bale adi lamgbwa dii ti ni uhwe kpwe vua bani ta rae dri aru wa ani iyo.

Rubanga a ofu loso ni di i. Kristo odra Enzi ana dri a kare ga. Oje laje ama jea ama i rii au.

Dra driaru rii dra ani ni rii ku. Ofu evanjelio dri i vua ofu loso rii, ihwi ejo dia tini. 1 korinto'ba 15:3-4, amala Kristo odra Enzi amadri si, enga odu inajoa ri ia si ldidri di, kendre Buku Ole ria joka ri ani.

Ago kuza, “anyidi Yesu ni!”

Kojo ru ni, Enzi naa mundara aa emika ra ri dri iku, amba lejo Rubanga dri aseka ri dri i ku vua askaria roma'ba dri i sa ku. Rubanga ama ata Ole ana ngwaapi Yesu kodra Enzi nyidri a tini uhwejo vua madri ri ni sa tro. Tema sa Yesu a emuka ni kodra dru Enzi ama dri ri a tini uhwejo i, dii ta aludi ridedi wa ri i.

Yesu odra le anidri si, ta ana idele Ama ni rii ama idea ama ni ama nga si kpwe ri i. odra ana kare ga.

Tete odra Amani si ku ki ani ta aujo rii onde dra ra ani lidri. Dii ani adite ria ria jOle, ma eti vua anda vua lidri I; madi aludi sa emudi ma'ta dri ma ako kpwe. Yoana 14:6

Ta ridedi kruce dri rii kole ehwi ani keriru vua vu ani koko ru lidri ama dri iga, amala ani lejo okpwo rere lidri Kristo'ba dri iga i.

Ta zi di idri rii, esu ama bia amanga si kpwe olujo Kristo'ba lidri ama dri ni ndejoa dru ra i. kruce dri si Kristo eco nya dra ni anini vua nya lari a ta ni omba ru ri.

Rubanga oje nyi ari Yesu Kristo dri si. Draa geni si nyi andri i. nyi barangwa anidri ana esule esu ri i. vua nyi ana suru go i. lejo ehwi ina bugu Ole ria itede le rii (remuka, rifuka vua anda esuka) ta di enze dra Kristo dri kruce dri ria ewhini pelere ruledi nyini vua mani ri i vua Kristo ni adite leti amadri i.

REMUKA ALU

“Pig Eye”

Esu, ama ma izi Barbara tro avu Vietnam a oru esi, kare Ungwele Hanoi Hilton Hotel ni dii iga. Kare dii andrani Askaria America dri okole oja Vietnam dri iga ria ta mbare mabusu a ri i.

Tesa jo Pailoti (Ndeke Ajidi i) America dri jo egbwi vuru adi koa ci adi baa ojabazi dru mabusu a na a adi mgbwaa unzi.

Kapteni Howard Rutledge onze icandi ana tale kare Hilton Hote ni di iga rii. Era ta askari go alu Vietnam dri ri a ta idele mabusua ru rii oda ki ana ru ni Pig Eye i.

Pig Eye koba kapteni Rutledge kori inyaku a vuru kare unzi ri iga. Pa ani ka ratru ci komaa ijule kpwe vua kupi cici. Wio Anita vu ocu di ni ka ana buti anzi dili di ti mabusu go di a aja nidri kotua nditi vuru.

Dii vua ka America go ricandi di dia pa ni umbe kare aluga hweru. Adi odra su ilimgbwi aru emua karea auga odri umbea. Koko ka ana mabusu go a dri ni umbe oguga, madi laga ani utedi ka pati ogu aru ci koko ka iba di nzu paka ire kendre dri a karenze jope nirusi si pi ani.

Kapteni Rutledge ojo jona ni ani keria iba di ka ana dri miti ni zi ndi hwa ru ani. Lo'u ani palanda disi ani ka Rubanga ni joa kendre koba ani kode ndi ani. [1]

Dii ovi ba ka aia oja bazi ti ide dru rii. Adiki Rubanga ni anzo ana oluka nani ku si. Jo ana oja bazi emu anidri ni rari i kaki remu anetro alu ta Kristo a idele kruce dri risi.

Dii ofu loso ri I ba cidru ni.

2 Korinto'ba 5:17 ni aa Buku Ole ri kojoa, jo madi emuru Kristo tro alu, dria ani madi ndi ri i: ta oku rii dria ali pi, udi ri eca ni.

RIFUKA

Ma Owoo i

Ma ta nzere Africa ni undrwele esi ri iga vu Ungwele Benin niga, mesu odo zi udi la' drii.

Perole 15 dri si ba zi a lemu ni ungwea xwedah.

Endru adi ai ungwe Quidah, French ti si ehwi ani "konyi". Adi ai esu Benin. Opi Xwedah drii kpasse i, osi ana ei ni meri ti ausi ani kundre dru ana ebubani tro tro. Kare dii odu disi nyi tauni nzAgo Quidah dri esu laka. Mundru ati ria evujo Africa undrwele esi ri iga risi Opi kpasse a amvu ejoru kare mundru dia remujo ri i (centre) kare dii oni ta unzi unzi ria rideka laka si.

Spanish go, padere Batholome Las Cassas ondre ovi Africa ba a ricandi jo ri i. oni ani kide adute Africa ba ikonyi jo ebu okpwo aia tale mundru vu

di duka ri idria risi. Esu ana ra bale kole Africa ba kicunga ai aia ngasi ni ni dii cuwi rere. Papa Nicholas V ri oti dri tileci ide, Opigo dri idejo ni, kinya 1454 si. Perole naa adi ungwea Africa ni aci olure tadru ri i.

Erijoa nainga, Africa Boronzi ateka million ubi rii udi ai ra kusa otra ai ebu idere Opigo ddrum America ni esule udi di iga. Adi ai ebu mori goli dri siti ejidi ri inzajo Brazil, united states vua carebian ni a.

Opi Africa dri di Ondreki ai kilonyi leti aia wadizi ti Ago, Uku tro di azijo ri iga. Aini ana vu asele ri inzajo Oleki osu kusa munduku mundru dia ejile dini. Ai ni di idejo ido ki aia wadiziti aia okole oja aidri Africa dri di ia ri azile mundru dini.

Kinya 1727 si Opi Agadja onzu vu quidah dri rii pi. Oba kare di engwi ana ei Opigo azijo mundru ni ri i. ati si ora ani ka ba ana kole oja ga ribati azi au ki mundru dibati ba jerega gulovo. Oleki Opigo ekpwadru onde okole rii ra. Mbgwesa ba ai ia ngwara ga ka karate tro wa di ido ei aa bekaa, Ago, Uku Boronzi, Izonzi tro oko ka.

Madi oja ejidi rii kaki bwia osu si vuru.

Mgbwirila si adi ai umbe laini si ejile Quidah, odu disi Ungwele Benin ni lile esi ri iga ri i.

Adi ba kaki ebu ide tesa iniaga.

Kaki idea dini ni tesa aini itu aci Africa dri di unajo ku ki ausi kesuki dru leti ai ni rogujo rii kpwe.

Kaki owo aia ru lo'u si, adi ai ani obea itu aci i. kovi ai kojo risi aini lari iyo vua kiza ako. Ba dii amgbwu ani ocaki ecare Quidah ga ku kaki udra ra. Jo eca naa ra, ideba dri engaka Portugal, FRANCE, ENGLAND, HOLLAN vua DENMARK a ribati kaki rafu ai idri, hwe moni iti senta ga na a.

Na a si adi ai isi lile meri umbiza kpwe ni ti rere ibo a vu nile ku dri pi.

Aia evurega adi ba kaki mba vu alu hwe monigo iti, kare naa adi ungwea, the tree of return I, ehwiani hwe engwi re ga ri i. Adi ba kaki hwe naa laga

nipi vu ina ausi ni tojo aia Endri kengwi dru Africa a ra. Dii aia ra'abi ka ta ti asejo ri I wio kaki to joti Ungwele, DOOR OF NO RETURN, ehwi ani JOTI ENGWIJO DI KU RII, [5]

Zitisi adi Opigo di ji America a'a madi loso kiza tro ri kojoa ni. Kojoa Opigo di ni, Aje nyi ma siti si ki ma nyini drimgbwo hwe.

Madi egwedi Enzi si di rii ondo kendre Opigo ma driba enzele di dri ani. Kristo ni ako alusa ma dri asi ebwe iyo. Jo eco ana ogu ni Rubanga dri ongo engwi Opigo Enzi dri i, ali joti Ungwele, jo ti engwijo di ku, ri dri si. Ki nyuma nyuma dri si, Yesu ohwe Enzi ti laje oru ri si, lejo ana ari dri si, Enzi dipi ni jejo!

Ta disi asi ebwe aa esu kare asi ebwe ako di iga i.

Enzi dipi karebe mgbwo wa.

Dii rifuka madi zi jo na si, madi asi laza tro Opigo di jeka vua ani ebeka laya.

Rifuka madizi si, ni leti zi Yesu a draka kruce dri ria ehwi ni enzeka i. ana rideka Buku Ole ri ia si, ehwi ani, rebeka damana si ri i.

Ofu oku ri ojo, jo madi dri ti ba fudifu rii aa, ti di kole kedi ru edi. Kijo dipi Ole ti di edika ku odri ba re, ti diba tii dipi tro eri trua kole ovi ai onisi kpwo. Ki cara ai ra madi dia idri ni idamana joa dru. Kolea kohwe ta nyole driaru ri ni. [6]

Kinya ali ubi jobe odri joa, ani ma damana dipi ni lidri. Jobe 19:25

Ofu udi ri ia lejo "damana" ni ebu kendre oviru soko Opigo dri na tro. Ehwi ani kolea ta kohweru kpwo odri Opigo ebe ya.

Yesu ojo, ngwaapi badri ide ani ani, emuebu idere ba ni vua lidri anidri azire ba amgbwu idakajo.

Mark 10:45

Paulo ebu lejo ehwi dii ta ana sile ri iaa, Kristo ari ama ari anidri si, vua ebe Enzi, ama dri ra ana kiza ndedia ni ri si. Efeso 'ba 1:7

Ori kojoa ebe ama Opigo Enzi dri iga si ra ni Kristo a razika draga kruce dri si. Ysu idaka ama ari anidri si.

1 Petro 1:18-19, Buku Ole ri kojoa, ini cuwi dru idaka anyi ta ekodi wa ri si ku, kendre mula sudi su rii vu dabu, lidri anyidri konyi ako anya esule anya Abi dri si ia ari anidri laje nza risi azi ani kendre Bilo angwa Enzi ako ri ani.

Jo ihwe nya lidri ni Kristo dri ra sa driso nyolu Enzi idere ga, ki ani le koce kodra kruce dri dii uhwe anya Enzi a ti ni vudri alu vua tadru. Ta disi nya Enzi ka ruje wa vua nyengwi Ole Rubanga a andraga.

Fanny Crosby osi longo ranyuka dri:

Ma yuru ra ale majo ma tisi

Mayuru ra ari Bilo angwa dri si

Mayuru ra kiza ani dri ekodiku risi

Asi ma Bara driaru I tadru. [7]

[1] Howard Ti Phylis Rutledge; In The Presence Of Mine Enemies. Old Tappan, New Jersey: Fleming and Revel, 1973, P.25

[2] William Barklay, New Testament Words,
Philadelphia Westminister Press, 1974, P.168

[3] Kenneth S. Wuest, Wuest's Studies from the New Testament Greek, Grand Rapids:

Wm, B. Erdmans Publishing, 1953 P.82

[4] Archibald Thomas Robertson, Word Pictures In The New Testament, Vol, IV, Grand Rapids: Baker Book House 1931, P.357

[5] Martin De Souza, Regard Sur Ouidah,
A Bit of History, Quida, Bennin, Africa, P.35-39

[6] Exodus 21:29-30

7] Redeemed, Fannery J, Crosby.

**LEJO MUDRI JOA RII
ENZI RUKA NI ADU?
LINI ENZI RUKA DRI RII**

Jeremia 3:1-4 Vua 4:1-4

TA IDOKA I

Lidri odu disi risi Paderea ka ofu enzo dru ri onze au. Kaki ba ateka million ubi ri unza disi oba kaki aia dri se aci olure tadru ri ia. Kaki nzea oma nyi Yesu Kristo ni ai nya lari dipi i ni wa ki nya Opi i ku. Ojoki ta lebe Enzi dri idri ku.

Dii ondo lejo Buku Ole ri ia ri ecoka osua mgbwele mgbwele dri. Ini kaa diani ni ka lejo lebe Enzi dri ri ani bani ci.

Lejo ehwi, Enzi ruka, ni Buku Ole ria jole ria driba ni enzeka ka vua anda. Jo ama lejo dia driba ni enze eklesia a lari ba ka ehwi ani eri wa ki jo ama ebua ba lari a ku ri ni kaki nia adi ta jo adu dri ya ni kpwe.

Enzi ruka ni lejo endre ari dri i. giriki ti si Enzi ruka ni ungwea, metanoia. Meta a ehwi ni, vuaru, vua noia a ewhini, ta ehwi erika.

Ehwi ani kareri, lini a vuga kusa, nyeco uje ra.

Yesu ebu lejo ehwi dii ofu udi ri ia ehwi ani, recoka leti oku ri ia sipi ongo recoka Rubanga dri lari ga (mac arthur)

Lei dipi Paulo ojo, nyecoru ori unzi ri rure gasi Rubanga dri ausi nyida dru ebu ani lidri vua ce rini. (1 Thesalonika'ba 1:9).

Enzi ruka ni lejo ehwi Yesu Kristo dri gbwa rere ndedia ri i. anyi ba Ondreki dri lejo ehwi Enzi ebeka dri dii Buku jeremia dri iga.

I. **KONDIA ENZI RUJO RII 3:1-5**

V.1- Jo Ago oga izi ni mgbwe ongo izi odu Ago zi au ri, Ago di kengwi izi dri di ya?

Eji nyaru vu dri kua? Ki idri olure bate dru Ago amgbwu tro...draa nyiko nyengwi madri ya? Opi ojo dini

Jeremia obi juda ni kendre izi Ago pi di ritro. Ebe Ago ni ra odu Ago zi au. Ki juda le unde unzisi ni. Juda Ole ba amgbwu kendre bate zi ani ora ani kengwi Opi dri Enzi ru ako a.

V.2- Nyi ndre ovi ta a ka jo vu dri ku ri i. kare zi ni rere laka kuru ani aa ya?

Leli mi nyi ri nyi Ago ute, nyiri kendre ba ti eika ri ani tondo. Nya bate vua asa si iba nyaru oko vu dii ci.

Bate Judah dri elo risi ba cidru kondrea kare alusa ndrele nyaru ako ani iyo.

Aia asi ti koe colocolo ta Rubanga ku ribika si, obi kendre oviru bate zi ridi gudu mi ka Ago ute ritro

Nyigeni weli aidri acadi vudri korisi naing ndi driadru aia Rubanga ubile rii si?

V.3- Disidru draa oba eyi odi ku, imba ba ori saka rii sa di. Nya bate gogo disi sa drinza oko nyi ku.

Ofu oku ri ia Rubanga imba eyi ni dika ni vu amgbwu tema sa lamgbwa hwejo bani. Ba taso ka ria mori ni eji a edeka eze i. jo eyi odiku ta sale amvu a ri isa konyu vua kudra.

Andra unzi kode vudri

Ta aia idele itu aci si Opiti enyo jo adri ako vua drinza ako ri esiku.

V-4-5, Nyungwe ma driadru kuru a: mta, ma ozi Erijoa ma yai ninga, liri sa nyolu a'ngala tro a? nya a'ngala kolu ru ya?

Dii ta nya jole ri I, ki nyi Enzi ide nya lejo ri ani.

Di a andre ovi KONDIA ENZI RUJO rii ra.

Ba Judah dri Ole ki aia ra ni eco ka ku.

Kaki ani ungwe, ma ata, ma ozi, Erijoa aia yai nga. Ki ndi diriadru sa kaki olu kendre izi geni ako vua bate ri ani. Oleki aia Enzi keberu rukaa ako.

Aia Rubanga ruka vua bate ideka ivolo vu ni ra.

Ai dri ra iyo aia Rubanga ruka ni ebejo vua aia lidri unzi ritro i. jo kobeki aia Rubanga ni ra sa aidri kaki lea aia Enzi keberu ra ai ni anda rujoa rii ako.

Oraki Rubanga ni loso ni oba bi aia Enzi niga lidri unzi ri ritro ku.

Ta idele rii: odu disi ba amgbwu igeni ki Enzi a musara ni dra ni ku.

Roma'ba 6:23

Ai amgbwu kaki igenia, amala Rubanga a oluka Rubanga loso ri i si, omgbwa ai aia Enzi si ku.

Ovi edeka dri dii onzeta driaru vu tuder (7)

Lejo inajoa ri ia i. Judah ni suru odu Opi i. Rubanga oko tolu anetro be Sinai dri muze dri. Engwi geni ako ebe Rubanga ni ra. Rubanga ita ani engwijo vule dii tele ta idele leti edka dri iga ri i. ki oga mgbwe.

Tete oga ga ku, ori ka ba unza Enzi ebeka si sa tro, ori ka Enzi anidri ebe ti si asi si ku. Ole Rubanga ni ra ki oga ana lejo ni mgbwe. Ole Rubanga ni ra vua Ole ana (robino) ori isa ra.

Lunza Enzi ruka dri a ehwini kesua inita nya idele rii unzi ni ote vua nya asi kaza ausi I, ki ile ebe ka ani ku.

Enzi ruka lunza ako rii oko Enzi ebeka tro.

Enzi ruka lunza ako ni oko ra ecoka/uje ecoka tro, kori koba nyi asi eco, kori koba nya lidri ka reco.

Edeka kobaa cece cece nyi Rubanga ni ebe ra.

Kaki aia le Rubanga ni lejo ndro rere ri ebe ra. Kaki idoa oluka aisi Rubanga si ku. Ta ce kole kideru rii Enzi ruka asi si ti si ku.

II. ENZI RUKA ASI SI 4:1-4

V.1 Jo ile engwi ka ri, israei, nyengwi madri. Opi ojo dini. Jo nyebe nya Rubanga ma evule ra la dii ra, nyebe eti nya kole ego ladii ra ri da.

V.2 Vua asi cidrusi, anda si nyalu ru ra, loku loku Opi a andraga, jo dini suru di ka tutu anidri esu ra.

Rubanga ondre lunza Enzi ebejo Israeli dri ra. Rubanga ondre kaki ti enzo jo au aia Enzi ni rujo i.

Ki, to sa Rubanga olu kaci andraga ai itaka kebeki dru aia Enzi ni si.

Jo loku loku kaki aia Enzi ni ru, kole kebeki aia (robini) ori ruka ni ra. Kole kaciki leti anda ri si. Kole kalu kiru ra kojo ki Rubanga bu bidi vu tro rii ani Rubanga lidri vua ai korua adite rii.

Jeremia ebu lejo ehwi eri ba ni Enzi ruka a ehwi ni erijo i.

A. Enzi ruka oviru tasoka ti si tro V.3

Dii ta Opi a jole ba Judah dri ni vua jerusaleme ba ni ri. Inyaku sole kuru rii anyiso pkwa vua osata oci hwi a aku. Goli dipi oyi ori ta sole kuru ri ia ku vua oba asi anika anya lwa na a ra ni ku.

Kole ama asi ti kosoru duwi ausi ni ama Enzi ni ote. Ausi ni Endri Ole ri ka ama asi ni so kendre madi goli dipi a vu sojo guru ri ani ausi ni Opi ka hwe ehwi sa ama lidri ga.

B . Enzi ruka ni kendre daktari a ba lwaka ani.

Anyi li ru Opi ni, anyi li anya asi ni, anyi Ago juda dri vua ba jerusaleme dri tro, kuri ma a'ngala gogwe aci ani anya Enzi idele risi.

Enzi ruka ni kendre oviru ruika tro.

Andarani Rubanga oba lati Ebrei'ba Ago rini.

Rubanga oko tolu aitro. Icar aini kaki evu kaki olu ba anidri tema ri i ongo kaki evu kaki olu leti dru suru vu dri ri ni engwijo Rubanga dri.

Okoki aia cara a vuni kuru, eco ki ru kaki ta ba a idele drisi ri ru au.

Rubanga ori ka rulika ari si rijo au ku ki ana jole rii rulika asi dri i. Asi oviru lidri madi dri a'a aru ritro. Ehwi ani ana Endri i. Oviru ana uje i vua ana ta rale ritro.

Jeremia 31:33 kojoa, “dii ti leci ma bale jo Israeli dri tro odu na inga ri i, Opi ojo dini. Ma ma cara ni ba aia uje niga vua masia aia asi ni ga. Molu aia Rubanga vua kaki olu ba madri i”.

V.4:4 Kojoa, “O jerusaleme nyije Enzi nya asi rii pi vua nyari ru ra”.

Nyolu asi andi tro ndi ti adunga?

III. LEJO LUNZA ENZI RUJO RIA EJILE RII 4:5.18

Judah a lejo aliru ra, ba kevu ka ani ivolo ra, lejo alika kemu.

V.5. Anyi ca ofu Judea a vua anyi jo Jerusaleme ni

Anyivu ture kaca vudri,

Anyuza ere anyijo;

Anyi tra ru kare aluga,

Ofe ki E'i ti cele ci riba ti iga.

v.6``Anyidi nduru ba kofe zion dri!

Anyi fe kare lejo ako ri iga kala ako!

Male ma andra unzi o'ruesi ri eji ledi, Eyadi ta ivolo di danga danga ri i.

Lejo ehwi eri di ohwe bani ofu oja kemu, oja dia driba ni enze V.5-31.

Oja di kenga oru. Ovu ture ani uduku oja dri i, Nduru dile di ohwe bani sawa fejo Jerusaleme a amala obi ari oce laga ani ci, laka adi a'i igoga wa vua adi a'i ari wa.

Oja bazi kaki jerusaleme a laga ni mgbwi ausi ba a`ru ri kopi kpwe, Rubanga ka a''i mgbwa ra amala oleki a'i aenzi ni ruka ku.

V.18, Anya lidri vua ta anya ideleri eji ta dii anyini ni. Dii lamgbwa anyi dri i, josa unzi ani kolu ingoni! , josa ana asi soka ni kolu ingoni !

Ta idele ri i

Rubanga ungwe ba kpwodru koru ki enzi ai dri ni vua kengwi ki ani dri, Lejoa ehwi ni, lejo alika kemu, Jeremia ojo boronzi Judah dri ni lejo alika kemu vua vu badri dii ojabazi badri, Babylonia kevu kodua pi.

Eriki ta jole dii ku aciki andra ga woka ta idele dri si ri andra ri tro. Disidru Rubanga eze ojabazi juru di evu ivoloki Jerusaleme ni danga danga.

Rubanga omgbwa ba anidri Jews, dii sa ra, disidru kaba endru sa ani gaka mgbwe vua lekaa enzi ruka ku ri idri lejo alira.

Lejo alika ka ba aia enzi ni ruka ku ri ko tro vua ai leka kristo ni ai ka opi dru ku ritro.

IV. LIMI LIMI ENZI RUJO LOKU DRU RI I

Enzi ruka loku dru, ka lari eji rayu ka enzi a si pi tro. Yesu ni Opi vua Lari dipi i sa tro , Nyi Yesu ni a'i lari dipi i dru kpwe jo nya i ani Opi dru kuru i.

Jo nya i Kristo ni opi nyi dri i ni ra, oviru ra nyi nya enzi ni ru, enzi ruka ni nya enzi ni gaka mgbwe, madi zi dri mori okpwo anangasi ana enzi ni ebe jo iyo, Rubanga ka nyungwe ni, Rubanga ka nyi ni kiza anidri si mori

hwe nyini engwi jo ani dri, ani Opi, Rubanga vua ani Lei dipi nya lidri dri i.

Kristo odra enzi nyidri si, Ose ani ra, onzira odu Ina a vuga, Ani saa disi sa lidri vua ole ani kolu nya asiga amala ani nya Opi vua Laridipi i.

Ta ce rii di i: Nyira nyanga si nyiru komi opi dri a`a. Ru ba rii oti oti, Ani i anile kori komi na idri ni, kengwi ari tro. Ole ani kase nyi, ani kideta ana lele rii nya lidri ni iga ana lekaa ri ani.

Enzi ru ka a ehwi ni nyini nyi duka komi nai dri si vua nya asi ga si pi vua kristo ni aika rijo komi na idri ni vua nya lidri ni igoga jo.

Ehwi ani yesu nib aka opi nya lidri ni iga i.

Ba ka yesu ni ba opi kpwe, Ani ati ati sa opi ki dubasi kole nyi ba kolu opi nya lidri dri i.

Roma`ba 10:9 kojoa `` Jo ijo nya tisi,” YESU NI OPI,(nya’i enzi ruka) vua nya i nya asi ga (dii a’i) Rubanga inzi ani draga ra ni ra, nyeya nyi rari ra (dii lari).

TATI IHWIKA.

Erijo ndi ofu okuri iga ndi ofu udi ri iga lejo nzago nya esule rii rarika, Ta buku ole ria angwa le di di rii ka ba cidru ungwe lari ga.

Lari ce rere rii yesu ni ai ka ani nya RUBANGA ALU TENDE vua nya opi i. Kristo dri ni Buku ole ri etede Amani opi leti mgbwi mgbwi si.

Ani opi ta cidru ga,(acts 10:36), Yesu ni osi opi ni vu 747 ofu udi ri ia i. Buku maju dri ri ia osi yesu ni opi ni vu 92 vua ojo ani lari dipi I ni vu eri.

Lejo okpwo rere ta nzere ga vua ta inire ga ofu udi ri ia ridrii`` kristo ni opi” i.

Jeremia ojo ba ani dri ri kariru .....anyengwi opi dri, Anya zi anyi dri aru ! Unzi enzi ebejo ku ri dri lejo alika.

Ana lungwe endru ri isa oviru vi: Anyi ru anya enzi ni .....anye ngwi opi dri, kristo ni Rubanga, Ani opi ! Anye ngwi kristo dri ani opi i vu aka nyi ari ra, koba nyi pi pi.

LEJO MUDRI LIMBI ALU JOA RII

A`I VUA KIZA NI ADU?

LINI A`I VUA KIZA DRI I

Adusi kiza Rubanga dri si anyariru kiza Rubanga dri si ra, Anyide anyanga si ku, ki hwe Rubanga dri si. Di a ta recujo iyo adusi anyide ta dii anyangasi ku. Efeso`ba 2:8-9.

TA I`DO KA

America ni remudi kare alu ga na iga, abu zi, fula kodi okpwo, anzu America tii Canada tro ra.

Ago zi alu , odu iba o`I gari gari ru oku gari gari dii abu Niagara ni di di fula dru di ado ca. Jo esu kodera mgbwe sa (komvura) kodra ra, Ba otra abu ni ti nza kaki ani ni, oce ani koza abu di ado ca di, ba rutraka di odi dri ani ni uzaka tro.

Endre ba dii, ojo, ``anya`i ra ma zianiga idea dini waa.” Jo anya i maza di ni ra, ale madi alu kemu dia maba gari gari dii a, maza etro ”. Madi zazidi ani alu sa iyo, Dii itede ru ce rere, ba ka a`i ti si (uje a) vua dri si ki asi si ku.

1. A`I DRIBA NZEKA (FAITH)

Gbwa a`i ni adu? Ofu udi rii ati joa rii osi Giriki ti si, Giriki kungwea, ``pistis”. Ehwi ani, `remuka alu Rubanga tro kristo si.

Eberia`ba 11:1-3 Enze Ai a ehwi ni, `a`i ni ta ama ndrele ku ki aba asi ausi ra ri i, Di i ta ba oku ri a`i jo ra ri i.

Ofu udi ri ia, ama igenia odu zi si laridipi Yesu, kemu ra, a`i ki asi cidru si, uje si vua Endri si, Dii ta ungwele a`i rii, Dii Rubanga dri a`i ka oca ridere ku ku.

Dii a`i a ewo alu joa ri i, Ini ote loku ra amala

Loku keya ka ride ra amala nya geni baka Rubanga a ta icara le ri iga ra si.

Ani ote jo amigeni kristo ni r aka ama ru ni si buku lidri ri ia, Amigeni rubanga ni ra disi amigeni ta ana jole ri sa ra.

a'i ni geni baka, rubanga ni igeni ka Ana lejo si josa nyindre ta naa misi kuru sa driadru ideru ani ani, Ini ote ka ride ra amala Rubanga ojo ni.

Ba geni dri odu disi ri ki yesu kengwe vu erijoa risi di ni ra, Ta itede dia yesu kengwi ra rii, madi zi alu sa ndre dia ra ani iyo amala driso ideru kuru, ki am A'I kengwi ra ni ra amala ojo ra.

Yesu ongwi Ata dri pi di, maju ti undiki nga oru kaki ndrea, Malaika etederu ai ni ojo," imba dia anyi nga ndre bua li adusi? Yesu ni alu a anya ndrele nzile anya laga ga si b`ua di kengwi ondo anya ndreka ana tuka bu a ri ani". (Ebu maju dri 1:11).

Andre driso engwi ka yesu dri vu eri joa rii kuru, ki amigeni Rubanga ni ra ana ta jole ritro disi ani ote odu zi si karidera, Adi di ungwea a'i.

A'i drile Eri.

A'i ni drile eri, Dii ta driluci ejide ba amgbwu ni ri i.

A . A'I uje (ti) sir ii

Dii geni ciri dri bajo Rubanga kusa yesu niru ri i, Igeni yesu ni oti ago ako, ide enzi an lidri nia kuru, ide nyuma ekpwadru, odra kruce dri enzi si, onzi draga si ra vua kengwi od zi si di.

Oni lejo ta inile Rubanga dri vua yesu kristo ni dri ri sa ote vua air a ta dibati ce. Ki buku oleri kojoa ta Yakobo:2:19 ni ga,` Anyai Rubanga ni aludi ni raya ? loso! Ori unzi ri sa a`iki alua ri ani, aia ru kodi ori si di".

B . A`I asi si ri i

Dii A'I endri si ri I, Dii A'I ce rere ri i a'i di ka madi ari sitani dri, enzi dri, vua aci olure tadru ri ia.

Jo madia dri a'i asi si ri I ka aia ana ujega sa yesu ni Rubanga, opi vua lavi dipi I koko ka ana lidri sa hwe kristo ni, koba ana lidri ni kristo ka taani mba ni. Ovi a'i loso ridri i.

Nyi ndre dri komi nya laga ga dii, nyi zi madi zi, ` Nyigeni raa jo ari komi di dri ni ri ka ma anzi ni ko ci nii ya ? Nyigeni komi dii okpwo ka ma anzi ni ko ci ni iya”?

Jo ojo ``oo” ziani nyizi, migeni komi dii ra ya? “Majoa migeni ra komi di ka ma aro oru ra, Migeni komi dii ray a? La i ani``ENZO”, DRISO, Ma komi di igeni kesua ari dria ru ra.

Lejo di ia, Kristo omba komi dia karega nyigeni aa, Nyimba komi di andra, nyijoa, ``Migeni r aka ma aro oru raj o ari driaru ra i, Dii geni uje dri i/tisi ri i.

Kusa nyiri driaru nyiba komi ka nya anzi ni aro oru, Dii a'i asi si ri i. Disi nyi genia kristo ni Rubanga oti ani enzi ako, olu enzi ako, odra kruce dri nya enzi si, onzi draga sir a, odu zi si kengwi di. Jo dini sa, eze sa sitani vua Robino tro kaki igenia, jo idu ru ra nyini nya lidri ni azijo kristo dri i, wio nya ri ru ra /nyesu lari ra.

11. “KIZA ” NI DRIBA NZEKA

Kiza ni adu?

Kiza ni ta hwele nyini ilili rii kusa nyini laka mori iyo ri i.

Ta ridedi petroli ni kare ga ri i.

Madi ta di si di omu petrol ni kare ga ani ni petrol etore ana motokari ni a.

Madi petrol azidi emu ani dri, ojo madi dini, ani ole adu gaadru.

Ki madi dii opi ojo ta asi ti aru ongo iga ana tanki ni ndru.

Esu ani ni adu keka ata gaa dru ilili isa kiza si, ide ebu ausi kuru, ohwe ani ni musara dru ku, Dri aru i ku.

Ki miga ana tanki ni nditi dru ra, Ani le au ci, Asi ani ebwe, Esu ta kiza si ra vua esu ta ilili rii ra.

Dii ta Rubanga a hwele bani rii.

Kristo ide ebu dii ni, Epa ani kruce dri, osu ana ari i, odra dra razijo kruce dri risi enzi ba dri ri ukwejo, oko onzi draga si ra.

Ede ebu dii cidru, Draa ohwe amani ta ilili enzi ebejo ri i vua lari tro.
Dii kiza ki dubasi ole esu hwe ilili na ni, oba ani ni lazima ta idejo madi zi
ni kuru.

Azi ani ra, ki oleru dubasi esu ani bani lidri ga.

Yoana 1:12 kojoa ``ki ziti le ai ani ra, disi dru ohwe ai ni okpwo recojo
boronzi Rubanga dri i.

A'i ni nyi ni nya lidri ni hweka kristo dri kpwordru, Nyi ani igeni au, ki ole
nyi hwe nyi ani ni. Dii A'i a ehwi i.

Jo ihwe nyi kristo ni ra naivu ka nya enzi ni ebera, ka nya lidri ni eco ra
vua ka nya ru ni si buku lidri I'a. Dii kiza.

Ohwe nyi ni ta esu nyale (share) ni aru iyo ri i.

Kiza si nyari ru A'i si ra, nya mori si ku, kuri nyi recu dru kpwe.

Endru nyike nya lidri ni kristo dri, Nya lidri ni azika kristo dri si nyigeni
ani nya opi vua laridipi i.

Ka a'a emuka nya lidri ni a Endri ole ri si vua nyarika tro.

A'i si nyi legi sawa disi nya'i kristo ni kemu nya asi ga vua lidri ga, nyide
driadru.

**LEJO MUDRI LIMBI ERI JOA RI I
ENGWIKA YESU DRI ERI JOA RI I
LINI ENGWika YESU DRI ERIJOA RI I DRI I**

Mateo 24:31

‘Ki jo indre ori madi kemu eku anidri tro, vua malaika cidru ani dri tro, kemu kori komi opi dri idri eku driaru tro”.

TA IDOKA I

Buku ebu majua idele ri iga 01 joa ri iga nyi lejo ehwi ce sile yesu ni dri ai ana maju titro.

Yesu ohwe ai ni cara ewo V.4-5 ni ga: ``Ebe jerusaleme ni ku, ki anyi te hwe ma Ata a icarale ma ta jore driaru anyini ri i. Yoana ohwe batisimu eyi si , ki odu ubiku avuga anyevu anyi batisimu esu endri ole ri si.”

Naivu icara aini kicaki ofu loso rii vu ndutu dri kare cidru ga (v.7-8).

Ana ta di jo ka nivu, aia ani ndrere rii Rubanga onzi ani bu a, ndi rubu ofu ani ani.

Nyira dri mbaka naa Yesu tro mgbwesa rubu oce ai mgbwi nai vu egwe rubu a di, maju ti umba kaki ta ndre bu a.

Mgbwesa ago eri umba ai laga ojoki, ``Anyumba dia anyi ta ndre oru bu a boo adu si?

Yesu ni Rubanga a nzile anya andra bu a dii keya kengwi ondo anya ndreka ondo ana tuka bu a ri ani (v.11)

Engwika erijoa dru di ini re ga, ole oniki lazi ai isu (4) dii.

1 . ENGWIKA ERIJOA DII LOKU A?

Odu disi ba million ubi ri aiki YesuKristo ni opi vua lari dipi i kusa oleki aikaa kengwi ra ni ku.

Di idri sisa Buku oleri ka Amani vu amgbu si tesa nzea Yesu kengwi di.

Ofu udi ri i'a osi ta engwika Yesu dri erijoa di idri kate vu 318.

Emuka Yesu dri ai eri, Atijoa rii esu Virgo Maria oti ani ni, ana emujo atijoa risi emu olu lidri anda risi ongo odra ama enzi si.

Luhwe alujoa Rubanga a aile enzi si rii dra ari sirii Yesu osu ari ani dri ongo odra kruce dri razijo enzi ama dri si.

Profetaa ofu oku ri I'a ri ojoki ta ana emuka atijoa lari dipi dru rii vu amgbwu.

Buku ole ri i'a lejo ehwi mgbwi mgbwi eburu vu amgbwu emuka atijoa Messia dri idri i. ziti adi esua kare di iga:

- .....Odu opi dri i – Ebu maju dri 2:20
- .....Odu opi Yesu kristo dri – 1 korinto`ba 1:8
- .....Odu opi Yesu dri i - 1 Korinto`ba 5:5
- .....Odu Kdri i – Phil. 1:10
- .....Odu Rubanga dri – 1Ptro 3:12
- .....Odu na i – Mateo 7:22
- .....Odu ta ti asejo rii – Yoana 6:39
- .....ana odu i – Luka 17:24
- .....retedeka Kristo dri – 1 Timateo 6:14
- .....emuka kristo dri i – 1 Korinto`ba 15:23.

Loku lunza akoYesu emu vu atijoa ri sira vua kengwi di. Dii ta Rubanga a icara le rii enzo ako.

Yesu ojo buku Mateo dri 26:64 ni a, ``Ajo anyi kpwordu ni ra: Odu emudi risi, anyi ndrea Ngwaapi`ba dri ni rire Rubanga okpwo tro ria nyare ga ri kemu rubu a eku retu ritro.”

2 . YESU KENGWI INGONI ?

Ana engwika ni kendre ote.

Mi cidru ka ANI ndre ote, Emi adru kesi bu a si.

1 Thesakonika`ba 4:16 kojoa ``Diani opi ni gbwa ri kesi bu a si , uzaka tro (anyi ana emuka ni eri ra) uduku Arkanjelo dri tro vua ture Rubanga dri tro.

Yoana 5:28 kojoa, ``ba draka ra rii bu a si sakaki olobo ani dri eri ra.”

Lete1:7 kojoa, ``Anyi ndre kemu rubu tro ledi ! Madi alu alu kemu ka ani ndre ra; ba sokaa aju si ri isa kaki ani ndre ra, vua ba vu dri rii cidru kaki owo ani si ra.

3. YESU KENGWI ADU NGA?

Madizi nidia yesu kengwi adu nga ani iyo, (Ebu maju dri 1:11) kojoa, ``ojo ai ni odu ana engwijo ri nika ni ebu anyidri i ku nosi saa a'i dii ta ma Ata a bale okpwo anidri iga rii.

Kengwi saa nile ku risi, madi nidia ani iyo, Yesu ojo Mateo 24:36, ``ki odu vua saa ta dia ridejo rii alu sa ni dia ni ote ani iyo, josa malaika bu a ri i , josa Ngwaapi i, madi alu sa nidia ote ani iyo , kite alu di Ata i.

Buku ole rii sa ini ama ni kendre emure ``kendre ogu ani “ ini aga,1 Thesalonika`ba 5:2

Ba amgbwu ri koraa ana engwika vu erijoa ri kolu adu nga ya i.

Yesu enze odu tati ekojo rii buku Mateo dri iga 24 i ki madi alu sa kinya kusa odu ani ni di ote ani iyo, Dii ta ana jole ri i:4 - ``Anyiba mi okpwo kole ma di zi kunza anyi ku.

5- Amala ba amgbwu kaki evu ma ru si vua kaki joa : ma kristo i, vua kaki ba unza amgbwu.

6- Jo anyi ta eri oja dri, ayaya oja dri tro, ori koko anyi ku adusi dita kole kideru ri i, ki ta ti ombo di si ku.

7- suru karu di suru tro, opi karu di opi tro, vi kodera vukaroyo kare cidru ga.

8- Dii dria icandi kidi i.

Yesu aci andraga ta driba nzeka kondia vu ndutu dri ri tro, rudika vua ofu loso ri nzeka vu ndutu dri,24- Ba jokaa enzo dru ai kristo i kusa ai profetaa

ri kevu ekpwa dru kaki ; lete ide vua jo obiki wa i , kaki taziti ide kendre nyuma ani ba upele ra ri unzajo.

Naivu Yesu ojo tazi dini,

29- ``mgbwe emi icandi na ivu.

30- ojo, Naivu ovi Ngwaapi ba dri dri ka ritede bu a ra, Ba vu dri ri cidru kaki owo ra, kaki Ngwaapi ba dri ndre keya rubu a okpwo tro vua eku retu ritro.

31- ``Vu aka ana malaika ti ze ture tro anzo anzo tro ba ana upele ra ri utrarevu ndutu dri.”

Marko 13:32 kojoa, `ki odu vua saa ta dia ridejo rii madi alu sa nidia ote ani iyo josa malaika bu a ri i josa Ngwaapi i madi alu sa iyo, kit e alu di Ata i.

4 . ADUTA KA RIDE NI JO YESU ENGWI NI I.

Madi alu sa nidia adunga ani iyo ki lete ako odu zi si si karawi mgbwo vua ama yesu ni ndre ra.

1 Thesalonika ba 4:16-18, ``Ture rubanga dri inga malaikaamba ri ka cara hwe, opi ni gbwa anangasi kenga bu a kesi vuru! Ba draka ru yesu dri si ri kevu konzi ati, Naivu ama olu ka lidri ri kevu karemu ai tro rubu a opi a dri ni au re eri a si, Amevu amolu OPI TITRO BO.

1 Kemu uza si olobo ERE ri tro.

2 Kemu olobo malaika arkanjelo dri tro.

3 Kemu ture Rubanga drib a ungweji ritro.

4 Jo emuni ba draka ra ri konzi kpwa.

5 Jo ba draka ra ri onzi bu a sir a kaki ana dri ni au kristo ba cidru kaki remu ai tro rubu a opi a dri ni aure eri a si. Thesalonika 4:16-18.

6 Amako amolu opi ti tro bo.

1 Thesalonika`ba 4:16-18 ``opi ni gbwa ri anangasi kenga bu a kesi vuru, uduku ere cara dri tro, uduku arkanjelo dri tro, ture Rubanga ba ungwe di ritro vu aba draka lari kristo dri tro ri kevu konzi ati.

Naivu ama driso rebeka lidri ri karemu aitro rubu a si aitro kpwo dru ama opi a dri ni au eri a si, Amako amolu OPI TI TRO TADRU.

A . OPI RUBANGA DRI KOMBA RWE

Saa disi enzi vudri ri keko ra. 2petro 3:7 ki bu vu tro oludi driadru dii, Rubanga komba ta ani lejo alua ri si aci ni ivolole , ombo aia ta ni tema odu ba asi unzi ri a lejo ni alijo vua ai ivolojo ri ni.

B. Adi sitani ni za oja ga bobo dru Lete 20:10.

Dii vu sitani ni ai unzadi rii obe meri aci ia, aci gwedi ozidi kurii, nyaraga vua profetaa enzo ritro ri berega, kaki icandi ta itu tii ini tro ditri tadru.

SOURCES

Akins,wade. Be A 24.7 christian.Hannibal Books.

Barclay, William. New Testament words, Philadelphia, Crosby. Fanney. J

Davidson.Benjamin,The Analytical Hebrew and Chaldea Lexicon Grand Rpaids, Mich. Zondervan. Publishing House

Ford, Hershel. Simple Sermons on Christian Doctrines

Greeks English Dictionary of the New Testament .United Bible Societies, 1971.P.246

Graham, Bily. The Holy Spirit. Word Books, 1978

Mac Arthur, John.Moody Publishers. Hebrews,

Robertson, Archihhbald Thomas, Word Picture in the New Testament, Vol.IV, Grand Rapids; Baker Book House, 1913

Ruthledge, Howards and Phylis, In the presence of mine Enemies. Old Tappan, New Jersy; Fleming and Revell, 1973

Souza, Martin, Regard sur Ouidah, A Bit of History, Ouidah, Benin, Africa, pp.35-39

Wuest, Kenneth S. Romans in the Greek New Testament, Wuests word studies for the English Readers, Wm B. Eerdmans publishing, Grand Rapids, Michigan 1955

Zodhiates, Spiros . The Hebrew-Greek Key Study Bible. Chattanooga, Tenn.: AMG Publishers, 1984, P. 1,065.

Buku dii ba ecokaa Madi tisi rii:

1. Barigo Bella James .....Coordinator
2. Andruga Moses .....Secretary
3. Poiya Leonard .....Language verifier